

บทความวิจัย

เรื่อง ประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้

โดย

นางสาวกวีณา ทรัพย์เหยี่ยว

รหัสนักศึกษา 05540680

เสนอ

อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2557

หัวข้อบทความวิจัย	ประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้
ชื่อ-นามสกุลนักศึกษา	นางสาวกวีณา ทรัพย์เหยี่ยว รหัสนักศึกษา 05540680
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปของประเทศจีนในสมัยราชวงศ์เหนือใต้ ซึ่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา จากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดียเข้ามาอิทธิพลต่อประเทศจีนตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของพระพุทธศาสนาที่เข้ามาในประเทศจีนจนกระทั่งในยุคของราชวงศ์เหนือใต้ที่พระพุทธรูปของประเทศอินเดียได้เข้ามา มีบทบาทในด้านต่างๆ เช่น ศิลปะทางประติมากรรม ในการสร้างพระพุทธรูป โดยในช่วงยุคแรกของราชวงศ์เหนือใต้ได้มีการรับเอาอิทธิพลในการสร้างรูปเหมือนของพระพุทธรูป โดยมีความโดดเด่นแบบในการสร้างพระพุทธรูปมาจากประเทศอินเดีย โดยเป็นการถ่ายทอดอิทธิพลผ่านการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างประเทศอินเดียและประเทศจีน ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากค้าการลงทุนระหว่างประเทศ และการเจริญสัมพันธ์ไมตรีในด้านการทูต ต่อกัน จนทำให้มีอิทธิพลทางศาสนาในด้านประติมากรรมได้ถูก ถ่ายทอดและยอมรับ เข้ามามีอิทธิพลในประเทศจีน จนถึงปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ “ประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้” สำเร็จ
ลุล่วงลงได้ด้วยความรู้และอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากอาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม
ผู้ให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ข้อคิด และให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลแนวทางการ
ทำวิจัยที่ถูกต้องตามระเบียบวิธีแบบแผน จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดีผู้วิจัยจึงขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเพื่อนๆนักศึกษา คณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้
ช่วยกรุณา แนะนำข้อมูลและข้อเสนอแนะอื่นๆ ให้แก่ข้าพเจ้าจนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ตลอดจน
ขอขอบพระคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจเสมอมา จน
การศึกษาในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นางสาวกวีณา ทรัพย์เหยี่ยว

มหาวิทยาลัยศิลปากร

สารบัญ

หน้า

บทคัด.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
จุดประสงค์ของการศึกษา	5
สมมุติฐานของการศึกษา.....	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
วิธีการดำเนินงานศึกษา.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์ราชวงศ์เหนือใต้	10
บทที่ 4 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับอินเดีย	16
บทที่ 5 พระพุทธศาสนาในจีน	22
บทที่ 6 พระพุทธรูปอินเดีย	28
บทที่ 7 พระพุทธรูปจีน	44

บทที่ 8 วิเคราะห์เปรียบเทียบพระพุทธรูปจีนในราชวงศ์เหนือใต้กับพระพุทธรูปอินเดีย	56
บทที่ 9 บทสรุป	63
บรรณานุกรม	65
ประวัติผู้วิจัย	68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่เส้นทางการค้าสายไหม.....	16
ภาพที่ 2 เส้นทางการค้าสายไหมตอนหัว.....	18
ภาพที่ 3 รูปภาพแสดงเส้นทางการค้าสายไหม.....	20
ภาพที่ 4 พระพุทธรูปนั่งแสดงธรรมจักรมูทราแบบ “กำนั้วพระหัตถ์” ศิลปะคันธาระ.....	30
ภาพที่ 5 พระพุทธรูปยืนแสดงอภัยมูทรา ศิลปะคันธาระ.....	31
ภาพที่ 6 พระพักตร์พระพุทธรูป ศิลปะคันธาระ.....	31
ภาพที่ 7 ภาพพระพุทธรูปศิลปะมถุรา.....	32
ภาพที่ 8 พระพุทธรูปแบบอมราวตี.....	33
ภาพที่ 9 พระพุทธรูปประทับนั่งปางประทานอภัย.....	34
ภาพที่ 10 พระธยานิพุทธไวยโรจนะศิลา.....	35
ภาพที่ 11 พระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัย.....	36
ภาพที่ 12 พระพุทธรูปศิลปะคุปตะ สกุลช่างสารนาถ.....	37
ภาพที่ 13 พระพุทธรูปยืนตรีภังค์ พักขา แสดงวรมุทรา.....	38
ภาพที่ 14 พระพุทธรูปประทับนั่ง.....	39
ภาพที่ 15 พระพุทธรูปยืน แสดงวรมุทรา.....	40
ภาพที่ 16 พระพุทธรูปประทับนั่ง แสดงภูมิสปรศมุทรา.....	41
ภาพที่ 17 พระพุทธรูปประทับนั่ง แสดงธยานมุทรา.....	42

ภาพที่ 18 พระพุทธรูปแกะสลักในถ้ำหินหลงเหมิน	47
ภาพที่ 19 ประติมากรรมพระพุทธรูปภายในถ้ำหลงเหมิน	48
ภาพที่ 20 พระพุทธรูปไวยโรจนะ	49
ภาพที่ 21 พระพุทธรูปในถ้ำปังหยัง	50
ภาพที่ 22 รูปสลักพระอมิตตาพุทธ ที่ถ้ำผาหุยนกั๋ง	51
ภาพที่ 23 ภาพภายในถ้ำผาหุยนกั๋ง	52
ภาพที่ 24 ภาพพระพุทธรูปประทับนั่ง ที่ถ้ำผาหุยนกั๋ง	52
ภาพที่ 25 รูปสลักภายนอกถ้ำผาหุยนกั๋ง	53
ภาพที่ 26 พระพุทธรูปประทับนั่งถ้ำผาหุยนกั๋ง	54
ภาพที่ 27 พระพุทธรูปประทับยืนที่ถ้ำผาหุยนกั๋ง	54
ภาพที่ 28 รูปสลักภายนอกถ้ำหุยนกั๋งที่เจาะผนังเขาเป็นรูปพระพุทธรูป	55
ภาพที่ 29 พระพุทธรูปกลางถ้ำหุยนกั๋ง	57
ภาพที่ 30 ด้านข้างของพระพุทธรูปถ้ำผาหุยนกั๋ง	57
ภาพที่ 31 พระพุทธรูปถ้ำหุยนกั๋ง	58
ภาพที่ 32 รูปสลักพระอมิตตาพุทธถ้ำหุยนกั๋ง	59
ภาพที่ 33 พระพุทธรูปศิลปะคันธาระ	60
ภาพที่ 34 เศียรพระพุทธรูปศิลปะคันธาระ	60
ภาพที่ 35 พระพุทธรูปยืนแสดงอภัยมุทรา ศิลปะคันธาระ	61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีรากฐานวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นมาอันยาวนาน และมีอารยธรรมจีนโบราณซึ่งเป็นหนึ่งในอารยธรรมยุคเริ่มแรกของโลก ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ ลุ่มแม่น้ำเหลือง โดยมีระยะเวลายาวนานกว่า 6000 ปี อีกทั้งประเทศจีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่อาณาเขตภายในประเทศที่มีขนาดใหญ่จึงมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นส่งผลให้มี ความหลากหลายใน ทางด้าน ความเชื่อ ศาสนา เชื้อชาติ รวมทั้งด้าน ภาษา และวัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นตัวแปรที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบทางด้าน ศิลปกรรมต่างๆ อาทิ เช่น ทางด้านวรรณคดี วรรณกรรมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และ จิตรกรรม ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว แสดงถึงความเป็นตัวตนของประเทศจีนได้เป็นอย่างดี และในปัจจุบันประเทศจีนถือเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งของโลก ที่สามารถยึดครองอำนาจในด้านต่างๆและมีกำลังต่อรองกับประเทศอื่นๆได้ในหลายๆด้าน เพื่อสร้างสิทธิประโยชน์ให้แก่ประเทศของตน โดยเป็นผลมาจากความมีอำนาจของประเทศจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ทั่วโลกต้องการที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับประเทศจีน

ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศจีนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะทำให้เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของประเทศจีนในปัจจุบันด้านต่างๆมาสู่ความยิ่งใหญ่ในปัจจุบัน ดังนั้น ประเพณี วัฒนธรรม และ ศาสนา ถือเป็นส่วนที่สามารถเชื่อมโยงเข้าด้วยกันจน ทำให้เกิดอุดมการณ์ หรือ ทศนคติ ในการแสดงความเป็นตัวตนของประเทศจีน ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นสิ่งสำคัญของการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศจีนคือการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ ประเพณี วัฒนธรรม และ ศาสนา เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดวิถีของการดำเนินชีวิตในยุคต่างๆ อีกทั้งประเพณีวัฒนธรรมของประเทศจีนบางส่วนได้รับอิทธิพลมาจากชนชาติอื่นๆ แล้วถูกนำมาหล่อหลอม จนเกิดเป็นประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ ของความเป็นจีน

อีกทั้งเส้นทางการค้าสายไหมของประเทศจีนที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มากกว่า 2000 ปี ถือเป็นปัจจัย อย่างหนึ่งในการเป็นสะพานเชื่อมระหว่างประเทศจีนและประเทศอื่นๆ ให้ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ไม่เพียงแต่เป็นประเทศคู่ค้า ที่มีผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าต่อกัน เพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเติบโตของแหล่งอารยธรรมโบราณ ที่มีการเผยแพร่ ประเพณี วัฒนธรรม ของตน ให้กับประเทศอื่นๆ ได้รู้จัก และ ได้รับประเพณี วัฒนธรรม ของชนชาติอื่นเข้ามาบางส่วน และปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับประเทศชาติของตน ดังเช่น การค้าในเส้นทางสายไหมของจีนที่มีความสัมพันธ์กับอินเดีย ทำให้เกิดการรับพระพุทธศาสนา ที่เผยแพร่มาจากประเทศอินเดียผ่านทางด้านการค้าเส้นทางสายไหม เข้าสู่เมืองเค่อจื่อเอ๋อในเขตซินเกียงเมืองตุนหวงมณฑลกันซู่และเขตดินแดนชั้นในของจีน โดยตามเส้นทางสายไหม มีถ้ำหินทางพระพุทธศาสนาเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นหลักฐานที่พิสูจน์ให้เห็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ในปัจจุบัน ถ้ำเหล่านี้ต่างก็เป็นมรดก วัฒนธรรมของโลก

จากความน่าสนใจดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของศาสนาพุทธในประเทศจีน จากประติมากรรมพระพุทธรูปที่รับอิทธิพลทางศาสนาจากประเทศอินเดียในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้เนื่องจากเป็นสมัยที่ได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาจากประเทศอินเดียเป็นอันมาก และเป็นการเข้ามาของศาสนาพุทธระยะที่สองหลังจากสมัยราชวงศ์ฮั่น ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่าในสมัยราชวงศ์นี้ยังคงมีรูปแบบประติมากรรมที่มีความใกล้เคียงกับอินเดียก่อนที่จะมีการพัฒนาเป็นรูปแบบจีนในสมัยต่อไป

โดย พระพุทธศาสนาได้เข้ามาในประเทศจีน ดังที่ปรากฏในหลักฐาน เมื่อประมาณ พุทธศักราช 608 ในสมัยของพระเจ้าจักรพรรดิเม่งเต้แห่งราชวงศ์ฮั่น (明帝/Mingdi) โดยการจัดส่งคณะทูต 18 คน ไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียคณะทูตชุดนี้ได้เดินทางกลับประเทศจีนพร้อมด้วยพระภิกษุ 2 รูป คือ พระกาศยปมาตังคะ และพระธรรมรักษ์ รวมทั้งคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่งด้วย เมื่อพระเถระ 2 รูป พร้อมด้วยคณะทูตมาถึงนครโลยาง พระเจ้าฮั่นเม่งเต้ ได้ทรงสั่งให้สร้างวัดเพื่อเป็นที่อยู่ของพระทั้ง 2 รูป นั้นซึ่งมีชื่อว่า วัดแป๊ะเป่ย์ (白马寺 / Paima szu) แปลเป็นไทยว่า วัดม้าขาว¹ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ม้าตัวที่บรรทุกพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กับพระเถระทั้งสอง หลังจากนั้น พระปาศยมาตังคะ กับพระธรรมรักษ์ได้แปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นภาษาจีนเล่มแรก แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเป็นที่เลื่อมใสแต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบคือ ในหมู่ข้าราชการและชนชั้นสูงแห่งราชสำนักเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่แพร่หลายในหมู่ประชาชนชาวเมือง เพราะชาวจีนส่วนใหญ่ยังคงนับถือลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า จนกระทั่งโม่งจื้อ นักปราชญ์ผู้มีความสามารถยิ่งได้แสดงหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ชาวเมืองได้เห็นถึงความจริงแท้อันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนาเหนือกว่าลัทธิเดิม กับอาศัยความประพุดอันบริสุทธิ์ของพระสงฆ์เป็นเครื่องจูงใจให้ชาวจีนเกิดศรัทธาเลื่อมใส จนทำให้ชาวเมืองหันมานับถือพระพุทธศาสนามากกว่าลัทธิศาสนาอื่นๆ พระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับ และในสมัยราชวงศ์ฮั่น ยังคงปรากฏประติมากรรมในยุคเริ่มแรก หลักฐานที่พบส่วนใหญ่เป็นสุสานในสมัยราชวงศ์นี้ มีสิ่งของที่พบกับผู้ตายเช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้สำริด เครื่องเงิน เครื่องทอง และ ผ้าไหม ในสุสานต่าง ๆ ค้นพบจิตรกรรมฝาผนัง เช่น ภาพมังกรและขุนเขาที่สุสานเซ่าหยวนจุ่น ยุคนี้เป็นสมัยรุ่งเรืองของเครื่องใช้โลหะ หยก และผ้าไหม

และในเวลาต่อมาในสมัยที่ราชวงศ์ฮั่นเสื่อมอำนาจลง การศรัทธาในพระพุทธศาสนาก็ลดลงไปด้วย และสภาพบ้านเมืองก็เกิดการแบ่งแยกออกเป็นเหนือใต้ตั้งประจันหน้ากัน จึงเรียกยุคสมัยนี้ว่าราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ ซึ่งอยู่ในช่วง/พ.ศ. 960 - 1124 และในยุคนี้ทางตอนเหนือของจีนมีชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มตั้งเป็นอาณาจักรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ เว่ยเหนือ เว่ยตะวันออก เว่ยตะวันตก ฉีเหนือ โจวเหนือ และในสมัยเสี่ยวเหวินตี้ขึ้นครองราชย์/ (ค.ศ. 471 - 499) ได้มีการปฏิรูปการปกครอง ซึ่งทำให้เกิด การหลอมรวมทางวัฒนธรรมขนานใหญ่เข้าด้วยกัน โดยเงื่อนไขภายใต้นโยบาย

¹ เจีย แยนจง. พุทธศาสนากับวิถีชีวิตชาวพุทธไทลื้อในสิบสองพันนา ใน คนไทไม่ใช่ไทย แต่เป็นเครือญาติชาติภาษา. กทม. มติชน. 2549. หน้า 233

‘ทำให้เป็นอัน’² ดังนั้นจึงเกิดเป็นการรักษาวัฒนธรรม และประเพณี รวมไปถึงศาสนาของชาวฮั่นที่เสื่อมอำนาจ และในพื้นที่ทางตอนใต้ของจีนในยุคสมัยนี้มีอาณาจักรต่าง ๆ เกิดขึ้นดังต่อไปนี้ เช่น จิ้น ช่ง ฉี เหลียง ฉิน โดยลักษณะข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างราชวงศ์ที่ปกครองดินแดนเหนือใต้ของจีนในยุคนี้คือ กลุ่มผู้ปกครองของราชวงศ์เหนือล้วนมาจากกลุ่มชนเผ่าทางเหนือ ไม่ใช่ชาวฮั่น ขณะที่ราชวงศ์ใต้สืบทอดอำนาจการปกครองจากราชวงศ์จิ้นตะวันออก เกิดจากการสถาปนาราชวงศ์ของ ชนเผ่าฮั่นสืบทอดกันมา แม้เป็นช่วงเวลาเพียงระยะสั้นๆ แต่ก็ทำให้วัฒนธรรมฮั่นยังคงได้รับการสืบทอดและพัฒนาต่อมา ไม่ต้องถึงกาลล่มสลายไปโดย ชนกลุ่มน้อย ดังนั้น การคงอยู่ของราชวงศ์ใต้โดยนัยทางประวัติศาสตร์ของจีนจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นหัวใจของการคงอยู่หรือล่มสลายของอารยธรรมจีนในดินแดนแถบนี้ และพุทธศาสนาเริ่มกลับเข้ามามีบทบาทในประเทศจีน จึงเกิด ประติมากรรมทางพุทธศาสนาเกิดขึ้นในช่วงสมัยนี้ มีทั้งที่สลักแบบนูนต่ำบนศิลาทราย และประติมากรรมลอยตัวเป็นยุคของความรุ่งเรือง พบด้านจิตรกรรม มีพระพุทธรูปประติมากรรมที่หล่อด้วยโลหะสำริด พระพุทธศาสนาลัทธิมหายานเริ่ม ปรากฏในจีนช่วงนี้ พบถ้ำหลายแห่งที่มีพระพุทธรูปและรูปพระโพธิสัตว์

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางด้านพระพุทธศาสนาในยุคสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ของประเทศจีนสามารถทำการศึกษาค้นคว้าได้จากวิธีการศึกษาจากประติมากรรม พระพุทธรูป เนื่องจากเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสมบูรณ์แบบ ที่สามารถบ่งบอกเรื่องราวทางด้านศาสนาที่เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ได้อย่างชัดเจน โดยใช้วิธีการศึกษาจากการวิเคราะห์จาก ลักษณะของประติมากรรมพระพุทธรูป

² ประสงค์ วิสุทธิ."ราชวงศ์เหนือใต้ (คริสต์ศักราช 420 – 589)" ASTVผู้จัดการออนไลน์. 21 กันยายน 2547

จุดประสงค์ของการศึกษา

- 1 เพื่อศึกษาลักษณะประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้
- 2 เพื่อศึกษาลักษณะประติมากรรมพระพุทธรูปที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้

สมมุติฐานการศึกษา

พระพุทธรูปในช่วงสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้เป็นประติมากรรมที่ได้รับอิทธิพลบางส่วนมาจากประเทศอินเดียบางสมัย เช่น ในสมัยราชวงศ์คุปตะ ราชวงศ์คันธาระ ซึ่งเป็นสมัยที่อารยธรรมอินเดียมีความเจริญถึงขีดสุดในทุกด้าน คือ ด้านปรัชญาศาสนา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ จิตรกรรม และประติมากรรมซึ่งเกิดจากการพัฒนางานศิลปะให้ละเอียดอ่อนมากขึ้นจากศิลปะสมัยก่อน ในระยะนี้พระพุทธรูปนิกายมหายานเจริญรุ่งเรืองขึ้นมานอกจากนั้นพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ยังรับอิทธิพลมาจาก ศิลปะอมราวตี โดยมีลักษณะจำเพาะที่มักจะครองจีวรห่มเฉียง จีวรเป็นริ้วทั้งองค์ และที่เบื้องล่างใกล้พระบาทมีขอบจีวรหนายกจากทางด้านขวาขึ้นมาพาดข้อพระหัตถ์ซ้าย เมื่อเทียบเคียงกับ พุทธศักราช ของราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ และ ในสมัยราชวงศ์คันธาระ คุปตะและศิลปะอมราวตี จึงทำให้เห็นความเป็นไปได้ในการ รับส่งอิทธิพลต่อกัน

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย และศิลปะอื่นที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินงาน

- 1 ค้นหาหนังสือและหลักฐานที่เกี่ยวข้องและอ้างอิงถึงประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย
- 2 ศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาทางด้านศาสนาในราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย
- 3 วิเคราะห์ความเป็นมาของประติมากรรมพระพุทธรูปในราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดีย
- 4 เรียบเรียงผลการศึกษาและสรุปงานวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 ทำให้เข้าใจถึงความเป็นมาในศาสนาพุทธของราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้
- 2 ทำให้เข้าใจถึงลักษณะของประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย
- 3 ทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเรื่องประติมากรรมพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย และผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อ

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กำจร สุนทรพงษ์ (2548) ผู้เขียนหนังสือ " ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน " ภายในหนังสือได้กล่าวถึง ปรัชญา ความเชื่อ และศาสนา ในยุคประวัติศาสตร์ของประเทศจีนที่เป็นจุดกำเนิดของศิลปะในแขนงต่างๆโดยเริ่มตั้งแต่ยุคเป็นต้นมา ซึ่งเป็นลักษณะวัฒนธรรมของชาวจีนที่มีความพิเศษ ได้ถูกดำรงรักษาและพัฒนาไว้อย่างเหนียวแน่นและได้มีการรับวัฒนธรรม จากชนชาติอื่นๆเข้ามาประยุกต์เสริมส่งกับศิลปวัฒนธรรมของตนเอง

จำนงค์ ทองประเสริฐ(2508) ผู้แปล หนังสือ พุทธศาสนาในประวัติศาสตร์จีน ภายในหนังสือได้กล่าวถึงในยุคต่างๆตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น ที่มีการเข้ามาของพระพุทธศาสนาและรวมไปถึงความคิดและสังคมในยุคสมัยนั้นๆในด้านของพระพุทธศาสนา โดยถือการเข้ามาของพระพุทธศาสนาเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าวัฒนธรรมจีน มาจนถึงการเสื่อมอำนาจของราชวงศ์ฮั่น ทำให้เกิดผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา และเปลี่ยนผ่านมาในยุคของราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ ที่รักษาพระพุทธศาสนาเอาไว้จากการเสื่อมโทรม

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2525) ผู้เรียบเรียงหนังสือ เรื่อง ประเทศจีน กับพระพุทธศาสนา (ฝ่ายมหายาน) โดยได้กล่าวถึงความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศจีน และแสดงถึงผู้ที่สนับสนุนและผู้คัดค้าน ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานมากขึ้น และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างจากฝ่ายเถรวาท

เชษฐ ติงส์ญชลี(2554) ผู้เขียนหนังสือพระพุทธรูปอินเดีย ภายในหนังสือได้กล่าวถึงพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นเป็นองค์แทนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยมีการอธิบายรูปแบบประติมานวิทยาของพระพุทธรูปในศิลปะอินเดียและเสริมแทรกด้วยการอธิบายถึงมูลเหตุ ปัจจัยที่ส่งอิทธิพลมาปรากฏเป็นลักษณะสำคัญนั้นๆ

ไดซากุ อิเคดะ(2534) ผู้เขียน หนังสือเรื่อง บุปผาแห่งพุทธธรรมจีน ได้กล่าวว่าการเผยแผ่พุทธศาสนาไปยังประเทศจีนถือเป็นเรื่องอันน่าเราใจเรื่องหนึ่งเมื่ออารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเอเชีย 2 กระแสมาพบกัน โดยกระแสที่หนึ่งมาจากอินเดีย ดินแดนที่เป็นต้นกำเนิดของศาสนาพุทธ และกระแสที่สองจากจีนที่ซึ่งพุทธศาสนาได้เจริญงอกงามจนกลายเป็นศาสนาของโลก และจากดินแดนนี้คำสอนของศาสนาก็ได้เผยแผ่ไปจนถึงคาบสมุทรเกาหลีและเกาะญี่ปุ่นในเวลาต่อมา

บุญมี แทนแก้ว(2548) ผู้เรียบเรียง หนังสือ พระพุทธศาสนาในเอเชีย (เน้นด้านอารยธรรม) ได้เขียนเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและความเสื่อมของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงบุคคลสำคัญ ที่มีบทบาทในการเผยแผ่ฟื้นฟูและรักษาพระพุทธศาสนา และปัจจัยสำคัญของความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนา ในประเทศต่างๆที่ได้รับพระพุทธศาสนาเข้ามาเมื่ออิทธิพล

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา ผู้เรียบเรียง หนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย ได้พูดถึงประวัติของศาสนาพุทธในประเทศอินเดียและยังกล่าวถึงกำเนิดพระพุทธรูปว่าเกิดในสมัยพระเจ้ามิลินท์หรือเมเน็นเดอร์ซึ่งเป็นกษัตริย์กรีกปกครองอินเดีย ในเนื้อหาตามตำราต่างๆทำให้ทฤษฎีนี้มีผู้ยอมรับเป็นจำนวนมาก กล่าวคือเมื่อชนชาติกรีกเข้ารุกรานอินเดีย ก็ได้ตั้งรกรากถาวรที่บากเตรีย คัซระและหลายส่วนของอาฟกานิสถาน ปากีสถานและอินเดียเหนือเริ่มมาเลื่อมใสในพุทธศาสนา ครั้นเมื่อเปลี่ยนใจมาเลื่อมใสพุทธศาสนา นิสัยความเคยชินที่ได้กราบไหว้บูชาเทวรูป ทำให้พวกกรีกเกิดมโนภาพคิดสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาบ้าง เพื่อให้เป็นที่สนาบุตรริยะยามนึกถึงพระบรมศาสดา จึงเกิดคิดสร้างพระพุทธรูปขึ้นในหมู่ชาวกรีกขึ้นก่อน ภายหลังพุทธมามกะชนชาติอินเดียได้พบเห็นพระพุทธรูปเข้าจึงได้หันมานิยมสร้าง พระพุทธรูปตามคติของชาวกรีกขึ้น แต่ได้ดัดแปลงเป็นแบบอย่างศิลปกรรมแห่งชนชาติของตน

เพ็ชรี สุมิตระ (2516) ผู้เขียนหนังสือเรื่องประมวลความรู้ศิลปะตะวันตก(ประวัติอารยธรรมจีน) เนื้อหา ภายในหนังสือได้กล่าวถึงความ เป็นอารยธรรมของจีนที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยแสดงให้เห็นในแต่ละช่วงยุคสมัยในประวัติศาสตร์ของประเทศจีนที่แนวความทางด้านความเชื่อและปรัชญา สะท้อนให้เห็นผ่านทางด้านผลงานศิลปะและงานสร้างสรรค์ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความมีอารยธรรมของประเทศจีนในงานศิลปะ ด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านวรรณคดี จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และ ประติมากรรม ได้เป็นอย่างดี

รศ. พัน ดอกบัว(2534) ผู้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ในนานาประเทศ ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาตั้งแต่ต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียตลอดถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศทำให้เกิด วัฒนธรรม อารยะธรรม และ ศิลปะ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการปรับเปลี่ยนและการรับเอาอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศของตน อาทิเช่น ประเทศจีนที่มีการสร้างถ้ำทางพระพุทธศาสนา โดยการสร้างประติมากรรมพระพุทธรูปต่างๆภายในถ้ำเพื่อแสดงถึงความเลื่อมใสที่มีต่อพระพุทธศาสนา

สุชาติ หงษา (2549) ผู้เรียบเรียง หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน ได้กล่าวถึง ต้นกำเนิดของพระพุทธ ศาสนาในประเทศอินเดียในยุคต่างๆ ตั้งแต่ยุค พ.ศ. 1 - 500 และมีการเปรียบเทียบ พ.ศ. เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ ไปสู่ นานาประเทศ อาทิ เช่น ประเทศ จีน และได้กล่าวถึงหลักฐานทางประติมากรรมของพระพุทธศาสนาใน ราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ ว่ามีการสร้างถ้ำพระพุทธรูป โดยถ้ำที่มีชื่อเสียงเช่น ถ้ำยูนกวาง ถ้ำลุนแมน เป็นต้น

เสถียร โพนินันทะ (2513) เรียบเรียง หนังสือเรื่อง พระพุทธศาสนาในเอเชียกลาง ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาทั้งทางด้านความเจริญและความเสื่อมในอดีต และได้กล่าวถึงในส่วนของประเทศจีนในด้าน พระพุทธศาสนาที่แพร่หลายเข้าไปในประเทศจีน ว่าเป็นการกระทำของธรรมทูตชาวเอเชียกลางเป็นส่วนมากแล้วต่อมาก็เป็นชาวอินเดีย ชาวอินโดจีน และชาวลังกา ที่ทำให้พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อประเทศจีน

หม่อมเจ้าสุภัทร ดีศสกุล (2547)ผู้เขียนหนังสือเรื่องพระพุทธรูปอินเดียและความรู้ใหม่เกี่ยวกับโบราณคดีจีน ได้กล่าวถึงลักษณะของพระพุทธรูปในประเทศอินเดียในแบบต่างๆอาทิเช่น แบบคันธารราฐ แบบมถุรา แบบอมราวตี เป็นต้นและกล่าวถึงความรู้ศิลปะประติมากรรมเกี่ยวกับโบราณคดีของประเทศจีน

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์ราชวงศ์เหนือใต้

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ทางอารยธรรมโบราณมาอย่างยาวนานโดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถบ่งชี้ว่า ประเทศจีนเป็นประเทศที่มี อารยธรรมมาอย่างยาวนานกว่า 6000 ปี โดยเฉพาะ ในพื้นที่ ทางตอนล่างของ แม่น้ำเหลือง หรือ แม่น้ำฮวงโห ได้มีหลักฐานของการบันทึกทางประวัติศาสตร์ ที่แสดงถึงการอพยพเคลื่อนย้าย และการก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นการสร้างระบบทางการเมืองการปกครอง ศิลปะ และปรัชญา อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ ก่อให้เกิดเป็นอารยธรรมแห่งความเจริญของประเทศจีนที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในหลายๆด้านทั้ง ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อที่มีต่อสังคมโลกในการเขียนบันทึกทางประวัติศาสตร์นั้น ผู้ที่บันทึกประวัติศาสตร์ ของประเทศจีนในสมัยก่อน ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักปราชญ์ในราชสำนัก โดยบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไว้เพื่อใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ในด้าน การเมืองการปกครอง จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทำให้สามารถแบ่งยุคของประเทศจีน ออกได้หลายยุคหลายราชวงศ์ โดยในแต่ละยุคแต่ละราชวงศ์ต่างก็มี ประเพณี วัฒนธรรม ที่สำคัญเป็นของตัวเอง อีกทั้งยังได้มีการรับอิทธิพลทาง ประเพณี วัฒนธรรม มาจากต่างชาติ เข้ามาผสมผสาน จนเกิดเป็น ประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ประเพณีวัฒนธรรมในการนับถือศาสนา ผู้วิจัยได้มีความสนใจในการศึกษาค้นคว้า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของราชวงศ์เหนือใต้ เนื่องจากผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ การรับอิทธิพลทางด้านศาสนาเข้ามาโดยศึกษาจากประติมากรรมพระพุทธรูป ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอกว่าภาพรวมความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในราชวงศ์เหนือใต้เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

เมื่อสมัยที่ราชวงศ์ฮั่นเสื่อมอำนาจลง สภาพบ้านเมืองก็เกิดการแบ่งแยกออกเป็นเหนือใต้ จึงเรียกยุคสมัยนี้ว่า ราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ ซึ่งอยู่ในช่วง พ.ศ. 960 - 1124 โดยในทางฝั่งตอนเหนือของประเทศจีนได้เกิดเป็นอาณาจักร ที่มีการตั้งถิ่นฐานของชนกลุ่มน้อย หลายกลุ่ม เช่น เว่ยเหนือ เว่ยตะวันออก เว่ยตะวันตก ฉีเหนือ โจวเหนือ และในส่วนทางตอนใต้ของประเทศจีน ก็ได้มีอาณาจักรต่างๆที่ตั้งถิ่นฐาน เช่น จิ้น ช่ง ฉี เหลียง ฉิน โดยภายในยุคราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้

ได้มีปรมาจารย์ตักม้อเป็นชาวอินเดีย โดยเล่ากันว่าเป็นโอรสของกษัตริย์แคว้น หนึ่งในอินเดียซึ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา และในเวลาต่อมา หลังจากราชวงศ์จิ้นตะวันออกและ ยุค 16 แคว้น ได้ถึงการสิ้นสุดลงสภาพบ้านเมืองภายในยุคนั้นก็ได้แบ่งแยกออกเป็น เหนือและใต้ โดยที่ทางราชวงศ์เหนือในพ.ศ. 929 – 1124 ได้ถูกปกครองโดยราชวงศ์เป่ย์วู่หรือวู่เหนือ

โดยในเวลาต่อมาได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นชนกลุ่มน้อยดังต่อไปนี้คือ วู่ตะวันออก และวู่ตะวันตก โดยที่เป่ย์ฉี ได้เข้ามาคุกคามวู่ตะวันออก และวู่ตะวันตกได้ถูกแทนที่โดยเป่ย์โจวและในเวลาต่อมาเป่ย์โจวและเป่ย์ฉีได้มีการรวมเข้าด้วยกันและส่วนของราชวงศ์ใต้ พ.ศ. 963 – 1132 เป็นราชวงศ์ที่สืบต่อเนื่องมาจากราชวงศ์จิ้นตะวันออก มีการผลิตแผ่นดินโดยราชวงศ์ ช่ง ฉี เหลียง ฉิน

ราชวงศ์เหนือ พ.ศ. 929 – 1124

ใน พ.ศ. 808 –859 หลังจากการล่มสลายของราชวงศ์จิ้นตะวันตก ภาคเหนือของจีนก็ตกอยู่ในภาวะจลาจลและเกิดสงครามชนเผ่าของยุค 16 แคว้น จน พ.ศ. 929 แคว้นเป่ย์วู่ได้ถูกสถาปนาขึ้น และได้ตั้งเมืองฝิงเฉิงเป็นเมืองหลวง หลังจากนั้นก็ได้มีการทลายและกวาดล้างกลุ่มอำนาจอิสระที่มีเหลือ เพื่อยุติความวุ่นวายทางภาคเหนือซึ่งเป็นผลมาจากการทำสงครามแย่งชิงอำนาจจนทำให้ในระยะเวลาต่อมาบ้านเมืองจึงมีความสงบและมั่นคงขึ้น เมื่อมาถึงในรัชสมัยของเสี่ยวเหวินตี้ได้ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 1014 – 1042 ในด้านการเมืองการปกครองได้เกิดการปฏิรูปขึ้นโดยผลของการปฏิรูปทำให้เกิดกระบวนการหลอมรวมทางวัฒนธรรมภายใต้นโยบาย ‘ทำให้เป็นอันหนึ่ง’ ดังเช่นการใช้ภาษาอันในราชสำนัก หรือแม้แต่เปลี่ยนมาใช้แซ่ตามแบบของชาวอัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนโยบายในการสานสัมพันธ์ทางสายเลือดเกิดขึ้นโดยใช้วิธีการแต่งงานระหว่างชาวอันและชาวเซียนเป่ย์ และได้มีการเพิ่มปริมาณชาวอันเพื่อเข้ารับราชการแต่งตั้งให้เป็นขุนนางมากขึ้นในทางด้านของการเมืองและการปกครอง รวมทั้งยังได้มีการหันมาใช้ระบบการบริหารบ้านเมืองตามระเบียบปฏิบัติของชาวอัน และในปี พ.ศ.1036 เสี่ยวเหวินตี้ได้มีคำสั่งให้ย้ายเมืองหลวงเข้าสู่ภาคกลาง โดยวิธีการปฏิรูปแบบถอนรากถอนโคนนี้ได้ทำให้เศรษฐกิจและสังคมของดินแดนทางตอนเหนือของประเทศจีนได้มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว แต่ในทางกลับกันวิธีการปฏิรูปแบบถอนรากถอนโคนก็เป็นวิธีการที่ผู้ที่มีอำนาจและชนชั้นสูงต่างแสดงความไม่พอใจเป็นอย่างมาก

และในเวลาต่อมาเมื่อสิ้นรัชสมัยเสี้ยวเหวินตี้ เริ่มเข้าสู่ยุคเสื่อมของเป่ย์วู่ย จึงเกิดความขัดแย้งทางสังคม เนื่องจากกษัตริย์ที่ได้สืบทอดบัลลังก์ครองราชย์ ไม่มีความสนใจในด้านการปฏิรูปการเมือง การปกครอง ต่อมารัชสมัยของเสี้ยวหมิงตี้ พ.ศ.1066 เกิดกบฏ 6 เมืองขึ้น เป่ย์วู่ยเข้าสู่ภาวะจลาจล และผลที่ตามมาคือทำให้เกิดภาวะสงครามกลางเมือง กลุ่มผู้มีอำนาจทางทหารหาเหตุได้ยกทัพเข้าเมืองหลวงปลดและแต่งตั้งฮ่องเต้หุ่นเชิดตามใจตัวเอง เมื่อถึงปี พ.ศ. 1077 เสี้ยววู่ตี้ ได้ทรงมีความขัดแย้งกับเกาฮวนเป็นผู้ที่กุมอำนาจในราชสำนัก จึงหลบหนีจากเมืองหลวง เพื่อขอให้อีวี่เหวินไท่ ช่วยเหลือที่เมืองฉางอัน ฝ่ายเกาฮวนก็ตั้งเสี้ยวจิ้งตี้กษัตริย์องค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ต่อมา โดยย้ายเมืองหลวงไปเมืองเยหรือเมืองอันหยาง

ทางประวัติศาสตร์จีนเรียกว่า วู่ยตะวันออก ในปี พ.ศ.1077 – 1093 ส่วนเสี้ยววู่ตี้หลังจากไปขอพึ่งพิงอีวี่เหวินไท่ได้ไม่นานก็ถูกสังหาร จากนั้นในปี พ.ศ.1078 อีวี่เหวินไท่ก็ตั้งเหวินหวงตี้ ขึ้นเป็นกษัตริย์แทน โดยมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองฉางอัน ประวัติศาสตร์จีนเรียก วู่ยตะวันตก พ.ศ. 1078 – 1100

และในเวลาต่อมา เกาฮวนสิ้นได้ปลดอำนาจของฮ่องเต้ที่เป็นหุ่นเชิดและได้มีการสถาปนา เป่ย์ฉี และอีวี่เหวินเจวี่ย ได้มีการสถาปนา เป่ย์โจว

เป่ย์ฉี พ.ศ. 1093–1120 สืบทอดรากฐานมาจากวู่ยตะวันออกโดยระยะเวลาที่ราชวงศ์เป่ย์ฉีได้เกิดการสูญเสียความชอบธรรมเนื่องจากกษัตริย์ผู้มีอำนาจมีความโหดเหี้ยมและได้เปิดฉากฆ่าฟันทายาทตระกูลหยวน ซึ่งเป็นเชื้อสายจากราชวงศ์เป่ย์วู่ยและบรรดาขุนนางชาวฮั่นไปมากมาย ทำให้เป็นเหตุแห่งความล่มสลาย และในปีพ.ศ. 1120 เป่ย์ฉีก็ถูกเป่ย์โจวกวาดล้าง

เป่ย์โจว พ.ศ.1100 –1124 เป็นช่วงเวลาเดียวกับการกำเนิดเป่ย์ฉี โดยแทนที่วู่ยตะวันตก ในระยะแรกมีขุมกำลังอ่อนด้อยกว่าเป่ย์ฉี แต่เนื่องจากกษัตริย์โจวอู่ตี้มีการบริหารการปกครองที่โดดเด่น ทำให้เป่ย์โจวทวีความเข้มแข็งขึ้น โดยในช่วงเวลาดังกล่าว มีการปฏิรูประบบกองกำลังทางทหาร โดยผสมผสานการเกณฑ์กำลังพลรบเข้ากับระบบกำลังการผลิต จนกระทั่งสามารถล้มล้างเป่ย์ฉีรวมแผ่นดินภาคเหนือเข้าด้วยกันในปี พ.ศ. 1120

ในปี พ.ศ. 1121 ได้มีเหตุการณ์สำคัญคืออู่ตีสั้นซีพลงจึงส่งผลให้กำลังทางทหารของเป่ย์โจ้วค่อยๆโยกย้ายสู่มือของหยางเจียน เมื่อถึงปีพ.ศ. 1124 หยางเจียนปลดโจ้วจิ้งตี้ จากบัลลังก์ สถาปนาราชวงศ์สุย จากนั้นได้มีคำสั่งออกมาเพื่อส่งการยกทัพลงใต้ ยุติสภาพการแบ่งแยกเหนือใต้อันยาวนานของแผ่นดินจีนได้เป็นผลสำเร็จ

ราชวงศ์ใต้ พ.ศ. 963 –1132

ในปีพ.ศ.963 ได้เกิดการล่มสลายของ ราชวงศ์จิ้นตะวันออก จึงทำให้ทางภาคใต้ของระเทศจีนได้มีการปรากฏราชวงศ์ปกครองดินแดนทางตอนใต้ของจีนขึ้นใหม่ 4 ราชวงศ์ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ช่ง ฉี เหลียง และฉิน โดยทั้ง 4 ราชวงศ์มีระยะเวลาในการปกครองรวม 95 ปี

ช่งอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 963 –1022

โดยมีหลิวอู๋เป็นผู้สถาปนาราชวงศ์ช่ง ในปีพ.ศ.963 หลิวอู๋รอดถอนอ่องเต๋ราชวงศ์จิ้น และได้มีการสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ โดยใช้ชื่อราชวงศ์ช่ง ดังนั้นในยุคนี้ ประวัติศาสตร์จีนจึงเรียกว่า หลิวช่ง ครอบครัวของหลิวอู๋มีฐานะอยู่ชนชั้นยากไร้ และหลิวอู๋ได้รับบทเรียนจากการล่มสลายของจิ้นตะวันออก เป็นผลเนื่องจากการสู้กันเองของกลุ่มตระกูลใหญ่นั้น หลังจากที่อำนาจได้ตกอยู่ในมือของหลิวอู๋ จึงมีความคิดที่แสดงถึงการไม่ให้ความสำคัญของกลุ่มตระกูลใหญ่โดยหันมาคัดเลือกกำลังคนจากกลุ่มชนชั้นล่าง และอำนาจทางการทหารก็มอบให้กับบรรดาเชื้อพระวงศ์และบุตรหลานของตน เพื่อจะได้ไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวพันกับการแก่งแย่งของกลุ่มชนชั้นตระกูลใหญ่

ยุคสมัยที่ราชวงศ์ช่งมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดช่วงเวลาหนึ่ง ขณะนั้น วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ของบ้านเมืองอยู่ในระหว่างขาขึ้น ระหว่างปี พ.ศ. 973 – 994 ราชวงศ์ช่งและเป่ย์วู๋ ได้เกิดสงครามเหนือใต้ และจุดจบก็ไม่มีผู้ใดเป็นผู้ชนะ และมีกระทบเกิดความเสียหายอย่างมาก เป็นเหตุให้ระหว่างราชวงศ์เหนือใต้ ไม่เกิดสงครามต่อกันอีกนับตั้งแต่นั้นมา และถัดมาในปี พ.ศ. 997 บ้านเมืองได้ตกอยู่ในสภาพความยุ่งเหยิงวุ่นวาย ระหว่างนั้น แม่ทัพฝ่ายขวา เชียวเต๋าเฉิงสังหารเพี้ยตี๋ ยกบัลลังก์ให้กับซุนตี้ ที่มีอายุเพียง 11 ขวบ ฉวยโอกาสเข้ากุมอำนาจบริหารบ้านเมือง ต่อมาในปี พ.ศ. 1022 ได้เกิดการ ล้มล้างช่ง สถาปนาราชวงศ์ฉี

ฉี พ.ศ. 1022 – 1045

ราชวงศ์ฉี เป็นราชวงศ์ที่มีอายุสั้นที่สุดในสี่ราชวงศ์ โดยมีระยะเวลาการปกครองเพียง 23 ปี เท่านั้น ถูกปกครองด้วยฉีเกาตี้หรือเซียวเต้าเฉิง เซียวเต้าเฉิงอยู่ในบัลลังก์ได้ 4 ปี ก็ได้เสียชีวิตลง และบุตรชายของเซียวเต้าเฉิงจึงได้รับแนวทางปกครองมา ทำให้บ้านเมืองกลับสู่ภาวะสุขสงบ หลังจากอยู่ที่เสียชีวิต ราชวงศ์ฉีก็ได้ล่มสลาย และได้เกิดความโกลาหลขึ้นมีการเข่นฆ่ากันเอง ต่อมาในปีพ.ศ. 1044 เซียวเอี้ยนพ่อเมืองยงโจวยกพลบุกนครหลวงเจี้ยนคัง เข้ายึดการเข่นฆ่ากันเองของราชวงศ์ฉี

เหลียง พ.ศ. 1045 –1100

ผู้ที่สถาปนาราชวงศ์เหลียงคือเซียวเอี้ยนโดยสถาปนาในปี พ.ศ. 1045 ทรงนับถือพุทธศาสนาและมีความเป็นอยู่อย่างสมถะ ด้านศิลปวัฒนธรรมมีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง แต่การทหารกลับอ่อนแอลง เมื่อถึงปลายรัชกาลระบบการปกครองล้มเหลว ขุนนางครองเมือง จวบจนปี พ.ศ. 1091 ขุนพลโหวจิ่งแห่งวุยตะวันออกลี้ภัยการเมืองเข้ามาพึ่งพิงราชวงศ์เหลียง แต่ราชสำนักเหลียงคิดจับกุมตัวโหวจิ่งเพื่อส่งกลับวุยตะวันออก เป็นการบีบคั้นให้โหวจิ่งลุกขึ้นก่อกบฏ และในที่สุดท้ายเหลียงอยู่ดี ถูกกักอยู่ในจวนอดตายภายในเมือง จากนั้นโหวจิ่งกำจัดเซียวเจิ้งเตอ ตั้งฮ่องเต้หุนเซิดขึ้นสืบราชบัลลังก์ต่อมา โหวจิ่งยกทัพออกปล้นสะดมเมืองรอบข้าง

จนกระทั่งปีพ.ศ 1094 เซียวอี้ ได้ส่งกองทัพเข้าทำสงครามกับโหวจิ่งจนแตกพ่ายไป ระหว่างการหลบหนีโหวจิ่งถูกลอบสังหารเสียชีวิต เซียวอี้ขึ้นครองบัลลังก์ต่อมาแต่เนื่องจากภายในราชสำนักเกิดการแก่งแย่งทางการเมือง เป็นเหตุให้บ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย วุยตะวันตกฉวยโอกาสบุกเข้ายึดเมืองเจียงหลิงสังหารเซียวอี้ ตั้งฮ่องเต้หุนเซิดของตนขึ้น ฉินป้าเซียนที่เมืองเจี้ยนคังจึงสังหารหวังเซียงเปี่ยน จากนั้นตั้งตนขึ้นเป็นใหญ่ สถาปนาราชวงศ์ฉินราชวงศ์เหลียงเป็นอันจบสิ้น

เงิน ปี พ.ศ.1100 –1132

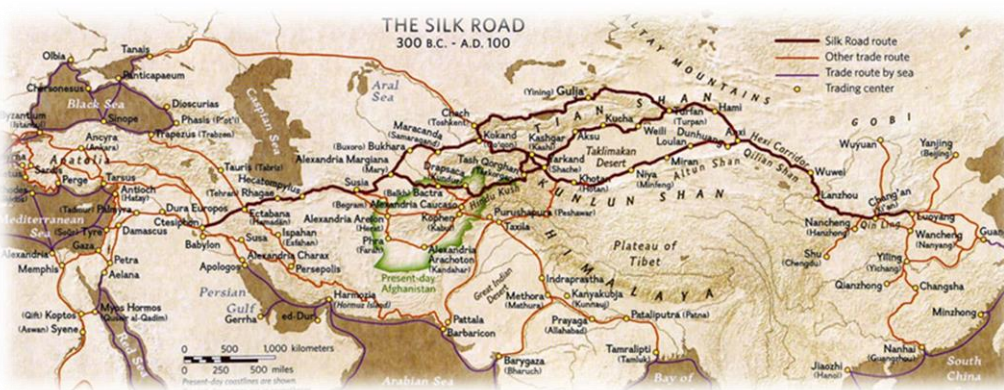
ถูกปกครองโดยเงินอู่ตีในช่วงเวลานี้ทางภาคใต้ของประเทศจีนเกิดความโกลหล่นวายเป็นสภาพเศรษฐกิจทรุดโทรม ไม่มีความมั่นคงทางการเมือง รัชกาลต่อมาจึงวนเวียนกับการทำลายล้างฐานอำนาจของคู่แข่ง ทั้งยังต้องทำสงครามกับกองกำลังจากทางภาคเหนือ และมีกำลังทางทหารที่อ่อนแอ เมื่อถึงปี พ.ศ.1126 เงินเซวียนตี้ได้เสียชีวิตลง บุตรชายเงินซู่เป่าขึ้นครองราชย์สืบแทน ขณะนั้น ทางตอนเหนือของจีนมีราชวงศ์สุยที่ผงาดขึ้นมารวมแผ่นดินทางตอนเหนือของจีนไว้ทั้งหมด จากนั้นเหลือเพียงเป่าหมายการรวมแผ่นดินทางตอนใต้เพื่อเป่าหมายการรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียว ปี พ.ศ. 1132 สุยเหวินตี้ หยางเจียนตี้ได้มีการกวาดล้างราชวงศ์เงินที่เหลืออยู่ ยุติความแตกแยกของแผ่นดินที่มีมานานกว่า 300 ปีลงในที่สุด ข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างราชวงศ์ที่ปกครองดินแดนเหนือใต้ของจีนในยุคนี้คือ กลุ่มผู้ปกครองของราชวงศ์เหนือล้วนมาจากกลุ่มชนเผ่าทางเหนือ ไม่ใช่ชาวฮั่น ขณะที่ราชวงศ์ใต้สืบทอดอำนาจการปกครองจากราชวงศ์จินตะวันออก เกิดจากการสถาปนาราชวงศ์ของชนเผ่าฮั่นสืบต่อกันมา แม้เป็นช่วงเวลาเพียงระยะสั้นๆ แต่ก็ทำให้วัฒนธรรมฮั่นยังคงได้รับการสืบทอดและพัฒนาต่อมา ไม่ต้องถึงกาลล่มสลายไปโดยชนกลุ่มน้อย ดังนั้น การคงอยู่ของราชวงศ์ใต้โดยนัยทางประวัติศาสตร์ของจีนจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นหัวใจของการคงอยู่หรือล่มสลายของอารยธรรมจีนในดินแดนแถบนี้

ในช่วงยุคสมัยราชวงศ์เหนือใต้ เนื่องจากผู้ปกครองหันมานับถือและให้การสนับสนุนการเผยแผ่พุทธศาสนา มีการก่อสร้างวัดวาอารามและถ้ำผาสลักพระธรรมคำสอนและพระพุทธรูปมากมายเกิดขึ้น ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักได้แก่ ถ้ำผาม่อเกาคูที่ตุนหวง เขตปกครองตนเองชนชาติอุยกูร์ซินเกียง ถ้ำผาหยุนกั๋งที่ต้าถงมณฑลชานซี ถ้ำผาหลงเหมินในลั่วหยาง ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ความแตกแยกของราชวงศ์เหนือใต้ กลายเป็นคุณูปการสู่การรวมเป็นหนึ่งของชนชาติจีนและวัฒนธรรมจีนในเวลาต่อมา

บทที่ 4

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับอินเดีย

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับประเทศอื่นได้มีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ ในสมัยประวัติศาสตร์ของประเทศจีนได้มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศทั้งทางบกและทางน้ำ โดยหลักฐานจากการบันทึกทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนอย่างหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็น ได้อย่างชัดเจนในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างต่างประเทศของประเทศจีน คือ เส้นทางสายไหม

ภาพที่ 1 แผนที่เส้นทางการค้าสายไหม

ประวัติความเป็นมาของเส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางที่ใช้ในการขนส่งลำเลียงสินค้าและเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านภูมิภาคของทวีปเอเชียโดยได้มีการเชื่อมตะวันตกอีกทั้งยังมีการเชื่อมต่อไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นระยะเวลาอันยาวนานจากการบันทึกทางประวัติศาสตร์เส้นทางสายไหมมีผู้ค้าหลักระหว่างยุคโบราณ คือ ชาวจีน เปอร์เซีย กรีก ซีเรีย โรมัน อาร์มีเนีย อินเดียและแบกเตรีย และในตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 ถึง 8 เป็นชาวซอกเดีย

อีกเส้นทางหนึ่งจะเดินทางตอนใต้ ของประเทศรัสเซีย เข้าสู่ประเทศเอเชียกลางไปยังประเทศแถบชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเส้นทาง เหล่านี้ ยาวมากกว่า 10,000 กิโลเมตร เป็นเส้นทางแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการค้าระหว่างประเทศจีนและประเทศในเอเชียกลางในยุคนี้ เส้นทางนี้รู้จักในนาม เส้นทางสายไหม (Silk Road)

คำว่า "เส้นทางสายไหม" หรือ "Silk Road" เพิ่งถูกเรียกอย่างเป็นทางการในกลางศตวรรษที่ 19 โดยนักปราชญ์ชาวเยอรมัน ชื่อว่า Baron Ferdinand von Richthofen เขาเป็นผู้บัญญัติชื่อนี้ขึ้นมาจนเป็นที่ยอมรับ ถึงแม้ว่าจะมีคนพยายามเรียกโดยใช้ชื่อเป็นอย่างอื่น เช่นเส้นทางหยก เส้นทางอัญมณี เส้นทางพุทธศาสนา เป็นต้น เส้นทางนี้ เริ่มจากทางตะวันออกที่เมืองฉางอันหรือซีอัน ในปัจจุบันของประเทศจีนไปสิ้นสุดที่ยุโรป ณ เมืองคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) สินค้าที่มีชื่อเสียง คือ ผ้าไหมจีน, แก้ว, เพชรพลอย, เครื่องเคลือบดินเผา, พรม เป็นต้น และเมื่อเกิดสงคราม เส้นทางนี้ก็ได้อุบัติเลิกใช้ไป ลักษณะของเส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางโบราณที่ใช้เดินทางคมนาคมขนส่งสินค้าระหว่างประเทศจีนกับทวีปยุโรป เส้นทางสายไหมเกิดขึ้นมารวมหลายพันปีแล้วมีความยาว 6,437 กิโลเมตร ได้ชื่อมาจากการค้าผ้าไหมจีนที่มีกำไรมากตลอดเส้นทาง เส้นทางสายไหมเป็นเส้นทางการค้าที่มีโครงข่ายโยงใยที่ยิ่งใหญ่เส้นทางสายไหมเกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น ในรัชสมัยของฮั่นอู่ตี้ ในสมัยนั้นอาณาจักรฮั่นถูกพวกชนเผ่าเร่ร่อนที่มีชื่อว่า "ซงนู่" รุกรานอยู่บ่อยๆ ฮั่นอู่ตี้จึงส่งขุนนางผู้มีชื่อว่า "จางเซียน" ไปเจริญสัมพันธกับแคว้นต่าง ๆ ทางตะวันตกเพื่อชักชวนให้แคว้นเหล่านั้นหันมาเป็นพันธมิตรต่อต้านการรุกรานของพวกซงนู่ด้วยกัน แต่ระหว่างเดินทางนั้นจางเซียน ถูกพวกซงนู่จับตัวและถูกกักขังไว้เป็นเวลาสามปี แต่สุดท้ายจางเซียนก็สามารถหลบหนีออกมาได้ ซึ่งเขาก็ไม่ลืมภาระที่ได้รับมอบหมายและมุ่งหน้าสู่เอเชียกลาง แต่ขณะนั้นบรรดาแคว้นต่าง ๆ ล้วนพอใจกับสถานะที่เป็นอยู่ไม่มีใครยอมร่วมเป็นพันธมิตร เท่ากับว่าจางเซียนคว้าน้ำเหลวอย่างสิ้นเชิงในภารกิจที่ได้รับมอบหมายแต่เขาก็สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสจางเซียนจดบันทึกข้อมูลทั้งหลายตลอดเส้นทางเกี่ยวกับทางภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต การค้าการขายต่างๆ ถวายแต่ฮั่นอู่ตี้ เพื่อแปลงสนาทรบเป็นสนาการค้า

หลังจากนั้นอาณาจักรฮั่นก็ส่งสินค้าไปค้าขายกับทางตะวันตก สินค้าที่ขึ้นชื่อในยุคนั้นคือผ้าไหม ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของพวกชาวเปอร์เซียและโรมัน แต่การค้าผ้าไหมในยุคของฮั่นอู่ตี้ ก็ไม่ได้ทำกำไรอะไรมากมายนัก จนเมื่อพวกชาวโรมันเกิดความต้องการผ้าไหมอย่างมาก จนถึงกับมีการยอมนำเอาทองคำมาแลกกับผ้าไหม ดังนั้นทำให้ในเวลาต่อมาการค้าขายบนเส้นทางสายไหมนี้ส่วนมากจึงเป็นการค้าผ้าไหมถึง 30 เปอร์เซนต์เลยทีเดียว เส้นทางสายไหมโบราณเส้นนี้รุ่งเรือง ถึงจุดสูงสุดในกลางศตวรรษที่ 8 แห่งคริสตกาล เส้นทางนี้เปรียบเสมือน ทางด่วนข้อมูลสารสนเทศ ในยุคนั้นเลยทีเดียว การแลกเปลี่ยนข่าวสาร วัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี ในการผลิตกระดาษ, ดินระเบิด, เข็มทิศ รวมถึงลูกคิดซึ่งกลายเป็นต้นแบบของการผลิต เครื่อง

คอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ล้วนแต่เป็นเทคโนโลยีของจีนที่ถูกถ่ายทอดไปสู่ตะวันตก ในยุคนั้น ผ่านทางเส้นทางสายไหมขณะเดียวกันศาสนาพุทธจากอินเดียก็อาศัยเส้นทางสายไหมนี้เข้าสู่เอเชีย ทั้งจีน เกาหลี พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และไทย

ตอนหลังเส้นทางทางบกถูกเลิกใช้ไปเพราะเกิดสงคราม เหล่าคาราวานจึงพยายามเลี่ยงเส้นทางนี้ เส้นทางทางบกจึงถึงจุดเสื่อมสลายในที่สุด เส้นทางการค้าทางทะเลกลับเพิ่มมากขึ้นแทน เส้นทางสายไหมที่ผู้คนกล่าวถึงบ่อย ๆ นั้น หมายถึง เส้นทางบกที่อาจเขียนในสมัยซีอันของจีน สร้างขึ้นเส้นทางนี้เริ่มจากทางตะวันออกที่เมืองฉางอันหรือซีอันในปัจจุบันของประเทศจีนไปสิ้นสุดที่ทางทิศตะวันตกของกรุงโรม ระยะทางทั้งหมดถึง 7,000 กิโลเมตร และ เส้นทางกว่า 5,000 กิโลเมตร

ในจำนวนดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับดินแดนของประเทศจีน ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าเส้นทางสายไหมเส้นทางหลัก ๆ นั้นจะอยู่ในประเทศจีน เส้นทางสายไหมมีเส้นทางแยกสาขาเป็นสองสายไปทางทิศใต้และทางทิศเหนือของจีนและจากเมืองหลักของแต่ละเส้นทางจะมีเส้นทางแยกย่อยออกไปเหมือนเครือข่ายใยแมงมุม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง, วัฒนธรรมในแต่ละยุค

ภาพที่ 2 เส้นทางสายไหมดุนหวาง

เส้นทางทิศใต้จากเมืองตุนหวงไปสู่ทางตะวันตกโดยออกทางด้านหยางกวนผ่านภูเขาคุนหลุน และเทือกเขา ชงหลินไปถึงต้าเย่ซื่อ (แถวซินเจียงและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอัฟกานิสถานในปัจจุบัน) อันซี (อิหร่านในปัจจุบัน) เกียวซื่อ (คาบสมุทระอาหรับปัจจุบัน) ซึ่งอยู่ทางตะวันตก ไปถึงอาณาจักรโรมัน

ส่วนเส้นทางทิศเหนือจากเมืองตุนหวงไปสู่ทางตะวันตกโดยออกด้านอวี๋เหมินกวน ผ่านเทือกเขาด้านใต้ของภูเขาเทียนซานและเทือกเขาชงหลิน ผ่านต้าหวาน คางจวี แล้วไปยังทิศตะวันตกเฉียงใต้ สุดทำยรวมกันกับเส้นทางทิศใต้ เส้นทางสองสายนี้เรียกว่า“เส้นทางสายไหมทางบก”

นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางสายไหมอีกสองสายซึ่งน้อยคนจะทราบ สายหนึ่ง คือ “เส้นทางสายไหมทิศตะวันตกเฉียงใต้” เริ่มจากมณฑลเสฉวนผ่านมณฑลยูนนานและแม่น้ำอิรวดี จนถึงจังหวัดหม่องกงในภาคเหนือของพม่า ผ่านแม่น้ำซินคัวินไปถึงมอพาร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย จากนั้น เลียบแม่น้ำคางคาไปถึงภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียไปถึงที่ราบสูงอิหร่าน เส้นทางสายไหมสายนี้มีประวัติยาวนานกว่าเส้นทางสายไหมทางบก เมื่อปี1986 นักโบราณคดีได้พบซากอารยธรรมชานซิงตุยที่เมืองกว้างฮั่น มณฑลเสฉวน ซึ่งห่างจากปัจจุบันประมาณสามพันกว่าปี ได้ขุดพบโบราณวัตถุจำนวนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเอเชียตะวันตกและกรีซ ในจำนวนนั้นมีไม้เท้าทองที่ยาว 142 เซนติเมตร “ต้นไม้วิเศษ” ที่สูงประมาณสี่เมตรและรูปปั้นคนทองแดง หัวทองแดงและหน้ากากทองแดงเป็นต้นที่มีทั้งขนาดใหญ่และเล็กต่าง ๆ กัน ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าวัตถุโบราณเหล่านี้อาจจะถูกนำเข้ามาในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างตะวันตกและตะวันออก ถ้าความคิดเห็นประการนี้ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความจริง เส้นทางสายไหมสายนี้ก็มียุ่แล้วตั้งแต่กว่าสามพันปีก่อน

ภาพที่ 3 รูปภาพแสดงเส้นทางการค้าสายไหม

เส้นทางสายไหมอีกสายหนึ่ง คือ นั่งเรือจากนครกวางเจาผ่านช่องแคบหม่านล่าเจียหรือช่องแคบมะละกาในปัจจุบันไปถึงลังกา หรือศรีลังกาในปัจจุบัน อินเดียและอัฟริกาตะวันออก เส้นทางนี้ ได้ชื่อว่า “เส้นทางสายไหมทางทะเล” วัตถุโบราณจากโซมาลีที่อัฟริกาตะวันออกยืนยันว่า “เส้นทางสายไหมทางทะเล” สายนี้ปรากฏขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง

เส้นทางสายไหมทางทะเล ได้เชื่อมจีนกับประเทศอารยธรรมที่สำคัญและแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมของโลก ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในเขตเหล่านี้ ซึ่งได้ชื่อว่า เป็น “เส้นทางแลกเปลี่ยนระหว่างตะวันออกกับตะวันตก”

เอกสารด้านประวัติศาสตร์ระบุว่า สมัยนั้นมาร์โคโปลโลก็ได้เดินทางมาถึงจีนโดยผ่าน “เส้นทางสายไหมทางทะเล” ตอนกลับประเทศ เขาได้ลงเรือที่เมืองเฉียนโจวของมณฑลฮกเกี้ยนของจีนกลับถึงเวนิส ซึ่งเป็นบ้านเกิดของเขาโดยผ่านเส้นทางสายนี้เหมือนกัน

การเปิดใช้เส้นทางสายไหมไม่เพียงแต่ทำให้เขตซินเจียงที่มีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล มีทางเชื่อมติดต่อกับเขตแดนชั้นในของจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นอีกทางหนึ่ง ในการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างเขตแดนชั้นในของจีนกับซินเจียง โดยเฉพาะกับเอเชียกลางและเอเชียตะวันตกด้วย ดังนั้น จึงมีการค้นพบโบราณวัตถุมีคุณค่าจำนวนมากปรากฏตามเส้นทางสายไหมนี้ เช่น เมืองโบราณ สุสานในสมัยโบราณ กำแพงเมืองจีนเก่าแก่ วัดวาอารามและ

ถ้าผา เป็นต้น ดังนั้นเส้นทางสายไหมจึงได้แสดงบทบาทอันสำคัญยิ่งในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่างจีนกับต่างประเทศ เส้นทางสายไหมจึงเป็นแหล่งชุมทรัพย์ความรู้ทางโบราณคดี ที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนในยุคหลัง ปัจจุบันเส้นทางสายไหมแห่งนี้ นอกจากจะเป็นแหล่งความรู้ทางโบราณคดีและมานุษยวิทยาแล้ว ยังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจีนอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของเส้นทางสายไหม

บทที่ 5

พระพุทธศาสนาในจีน

ตามหลักฐานการบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้ระบุว่าพระพุทธศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดียก่อนคริสต์ศักราช 623 ปีและมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากภายในประเทศอินเดีย มีผู้คนจำนวนมากให้ความศรัทธาเลื่อมใสในการเคารพบูชาพระพุทธศาสนาและในเวลาต่อมาได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศโดยในปัจจุบันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีผู้คนที่ให้ความนับถือและเลื่อมใสศรัทธาอยู่ทั่วโลก โดยเรียงลำดับ 10 ประเทศที่มีจำนวนประชากรที่มีความนับถือศรัทธาพระพุทธศาสนาจากมากไปหาน้อยคือประเทศดังต่อไปนี้ จีน ญี่ปุ่น ไทย เวียดนาม พม่า ศรีลังกา เกาหลีใต้ จีนไต้หวัน กัมพูชา และอินเดีย สังคมของโลกในปัจจุบันนั้นพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีสถานะและบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยสามารถเห็นได้จากข้อมูลในการที่องค์การสหประชาชาติได้มีมติให้ความสำคัญกับวัน วิสาขบูชาซึ่งเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานโดยองค์การสหประชาชาติได้ระบุวันวิสาขบูชา ให้เป็นวันสำคัญสากลของสหประชาชาติ และให้ชาวพุทธร่วมกันจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองวันสำคัญนี้ทั้งที่สำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขาขององค์การสหประชาชาติเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ หลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนามีการมุ่งเน้นสอนให้กระทำความดี ละทิ้งความชั่วปฏิบัติตนในศีลในธรรมก็ถูกยอมรับจากผู้คนทั่วโลกในการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังมีข้อมูลที่สามารถ ทำให้เห็นถึงการเป็นที่ยอมรับของพระพุทธศาสนา คือการที่พระไตรปิฎกหรือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มีการแปลเป็นภาษาอื่นๆ นอกเหนือจากภาษาบาลีอีกหลายภาษาแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาที่มีอยู่ในทั่วโลก ประเทศที่รับพระพุทธศาสนาไปจากอินเดียในยุคแรก คือประเทศศรีลังกา และประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ไทย พม่า กัมพูชา และลาว ยุคต่อมาก็เป็นประเทศทิเบต จีน เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะมามีบทบาทสำคัญอย่างที่เห็นในปัจจุบัน

พระพุทธศาสนาแผ่จากอินเดียไปสู่นานาประเทศตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เริ่มแผ่ไปสู่จีนหลังจากทำสงครามครั้งที่ 4 ที่กาศมีระ โดยได้เผยแผ่ไปทางตอนเหนือของประเทศจีน โดยได้มีหลักฐานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์คือพระพุทธรูปใหญ่ 2 องค์ ที่หน้าผา มีรูปแบบการสร้างโดยใช้การสกัดมาจากหินทราย ปัจจุบันถูกทำลายโดยรัฐบาลตาลิบัน

เส้นทางหลักที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่จากอินเดียไปยังประเทศจีนสามารถแบ่งออกเป็นเส้นทางหลัก

4 เส้นทาง ประกอบด้วย 1 ตอนเหนือสุดของอินเดีย 2 เส้นทางผ่านภูเขาหิมาลัย 3 เส้นทางเดินเท้าผ่านพม่า ลาว เวียดนาม 4 เส้นทางเรือผ่านชาว ศรีวิชัย แล้วขึ้นบกที่เมืองกวางตุ้ง

ในเส้นทางสายเหนือสุดของอินเดีย พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่จากอินเดียสู่บาบียัน ต่อจากนั้นก็ได้อำนาจฮินดู กุช ข่า บัลขั ข่ามเทือกเขาปาร์มี เข่ากัซคาร์

สายใต้ จากกัซคาร์ ผ่านรัฐโชตัน เดินทางมุ่งสู่ถ้ำตุนฮวง ก่อนเข้าสู่จีนตอนกลาง รัฐโชตันนี้มีความสัมพันธ์กับแคว้นมคธอยู่บ้าง กล่าวคือสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช อัครมเหสีของพระเจ้าอโศก ชื่อว่าพระนางกุณालะ มีนิสัยโหดร้าย เมื่อพระเจ้าอโศกเลื่อมใสพระพุทธศาสนา เสด็จไปไหว้ต้นโพธิ์และใช้เวลาอยู่ที่นั่นจนไม่มีเวลาอยู่กับพระนาง พระนางอิจฉาต้นโพธิ์ เอายาพิษไปรดจนต้นโพธิ์ตาย พวกนางสนมไม่ชอบความโหดร้ายของนางเลยหนีไปอยู่รัฐโชตัน และได้ร่วมกันสร้างวัดชื่อว่า โคตมีวิหาร

สายเหนือ จากกัซคาร์ไปทางเหนือ ข้ามทะเลทรายตักละมะกัน ไปถึงแคว้นกุฉะ ผ่านการัซคาร์ ผ่านเตอร์ฟาน มุ่งสู่ถ้ำตุนฮวงก่อนเข้าสู่จีนกระจายไปตามภูมิภาคอื่นๆ

มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าถ้ำตุนฮวงนี้เป็นถ้ำที่พ่อค้าที่เดินทางผ่านมาสร้างไว้เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และได้ถือว่าเป็นถ้ำนานาชาติ พวกพระภิกษุชาวจีนที่จะไปอินเดียก่อนยุคสมณะพาเทียนมีมาก แต่ไปไม่ถึงอินเดีย ติดอยู่ที่แคว้นกุฉะเสียเป็นส่วนใหญ่ จึงได้ศึกษาพระพุทธศาสนาที่กุฉะนั้นแล้วกลับเมืองจีน

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น พ.ศ. 337-763 โดยมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงรับสั่งให้สร้างวิหาร สถูปเจดีย์ และเสออโศก เพื่อให้ประดิษฐานทั่วประเทศอินเดีย โดยประชาชนที่เลื่อมใสพระพุทธศาสนาก็ช่วยกันสร้างตามพระราชประสงค์แล้วประดิษฐานไว้ทั่วชมพูทวีป มีการพบสถูปเจดีย์และเสออโศกในจีน 19 แห่ง บางแห่งมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงว่าคนในจีนนั้นรับรู้พระพุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาในปีพ.ศ. 600 พระเจ้ามิ่งตี้แห่งราชวงศ์ฮั่น ทรงเป็นผู้เริ่มในการนำพระพุทธศาสนาไปสู่เมืองจีน พระองค์ทรงสุบินเห็นเทวดาตัวสี่ของอุ้มพระพุทธรูปหោงผ่านพระราชวัง โหรทำนายว่า เทวดาสี่ทองหมายถึงพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในอินเดีย แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว แต่คำสอนยังรุ่งเรืองในอินเดีย พระองค์รับสั่งให้ทูตไปสืบพระพุทธศาสนา

ในปี พ.ศ. 600 มีการส่งทูตไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียและนำพระสูตร 42 ตอน จากบริเวณ เอเชียกลางกลับเข้าจีน ต่อจากนั้นก็เริ่มมีพระภิกษุชาวเอเชียกลางเดินทางเข้าจีน

ชุดแรกคือ พระกัศปะมาตังคะ ต่อมาพระอันสิกาไปกับคณะซึ่งเป็นชาวเอเชียกลางส่วนมาก
 อาจมีบางท่านเป็นชาวอินเดียแต่เข้าไปอยู่ที่วัดบริเวณเอเชียกลาง
 เพราะพระพุทธศาสนาบริเวณเอเชียกลางเป็นศาสนาแบบมีชีวิต ซึ่งในอินเดียไม่ค่อยมี เพราะฉะนั้น
 เวลาพระภิกษุไปจำพรรษาที่เอเชียกลางภารกิจคือแปลพระสูตรอย่างอื่นทำไม่ได้ เพราะถูกจำกัดสิทธิ
 บางส่วน คนชั้นสูงโดยเฉพาะกลุ่มที่นับถือขงจื้อกับเต๋ามาก่อนถวายคำแนะนำแก่กษัตริย์ให้ออกกฎ
 ข้อบังคับไม่ให้ประชาชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศาสนาอย่างเต็มที่ เช่น ไม่อนุญาตให้บวชแต่ให้ช่วยงาน
 แปลคัมภีร์ไว้ เพราะฉะนั้นงานที่พระสงฆ์จากเอเชียกลางทำได้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจีนคือ
 สร้างงานแปลคัมภีร์ขึ้นมา โดยวางยุทธศาสตร์อย่างแรกคือ พยายามสร้างความเป็นมิตรกับเต๋า
 ให้มากที่สุด เพราะเล็งเห็นความเหมือนกันในหลายด้าน ระหว่างพระพุทธศาสนากับเต๋า
 พระอันสิกาเป็นชาว ปาเลียร์ ไปตั้งถิ่นฐานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เมืองโลยาง สร้างวัดม้าขาวเป็น
 ศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใช้ยุทธศาสตร์การแปลคัมภีร์และสร้างมิตรกับพวกเต๋า

ยุคราชวงศ์ซันตะวันออก พระพุทธศาสนายุคราชวงศ์ซัน ตะวันออก ประมาณ พ.ศ. 800 – 900
 ถือคัมภีร์ปรัชญาปารมิตาเป็นหลัก เพราะฉะนั้น สำนักต่าง ๆ ที่ปรากฏชื่อประมาณ ๗ สำนัก
 จึงเป็นสำนักในเชิงปรัชญาทั้งหมด โดยมีคัมภีร์ปรัชญาปารมิตาเป็นพื้นฐาน พระพุทธศาสนาจึง
 ปรากฏในลักษณะวิชาการมากกว่าเชิงปฏิบัติ ในปลายยุคราชวงศ์ซันตะวันออก พระสงฆ์จีนที่เข้ามา
 สืบค้นพระพุทธศาสนาในอินเดีย เริ่มประสบความสำเร็จมากขึ้นโดยมีท่านสมณะฟาเหียน
 เป็นคนแรกที่เดินทางไปถึงอินเดีย เข้าทางอินเดียเหนือแล้วกลับมาทางเรือ ผ่านประเทศไทย
 แถวบริเวณอาณาจักรศรีวิชัย แล้วขึ้นเรือที่กวางตุ้ง เข้าอินเดียทางเหนือ กลับเมืองจีน

ยุคที่ ๒ ยุคต่อมาครอบคลุม ๔ ราชวงศ์

ราชวงศ์หลิวสูง พ.ศ. ๙๖๒ - ๑๐๒๒

ราชวงศ์ฉี พ.ศ. ๑๐๒๒ - ๑๐๔๕

ราชวงศ์เหลียง พ.ศ. ๑๐๓๖ - ๑๑๐๐

ราชวงศ์เฉิน พ.ศ. ๑๑๐๐ - ๑๑๓๒

แม้จะเป็นระยะเวลาสั้นๆ เพียง 169 ปี ก็มีการสำรวจสำมะโนจำนวนประชากร สำรวจจำนวนพระภิกษุและวัด 32000 รูป มีวัด 2000 แห่ง สมัยราชวงศ์เหลียง มีพระจำนวน 82000 รูป มีวัด 2800 วัด เมื่อเทียบกับประชากรจีน ถือว่าจำนวนพระยังน้อยอยู่ วัดก็ยังไม่มาก มีสาเหตุสำคัญ 2-3 ประการที่ทำให้จำนวนพระภิกษุและวัดมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควร สาเหตุหลักมาจากพวกบุโรหิตที่นับถือลัทธิเต๋าและขงจื้อ กล่าวหาว่าพระพุทธศาสนาในหลายเรื่อง เช่น

1 เรื่องสร้างวิหาร เจดีย์ และศาสนสถาน มีลักษณะเป็นการเลียนแบบราชสำนัก เลียนแบบสิ่งก่อสร้างพระราชวัง แล้วก็เอาระฆังไปตั้งไว้ในวัด ตีบอกสัญญาณเวลา เป็นการลดความสำคัญของนาฬิกาทรายที่ราชสำนักมอบให้ชาวบ้านใช้บอกเวลาประจำหมู่บ้าน

2 พระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้มีการกล่อมให้ประชาชนกระด้างกระเดื่องต่อราชสำนัก โดยการสร้างงานขึ้น หางานให้ประชาชนทำแทนราชสำนัก งานที่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนก็คืองานแปลคัมภีร์

3. พระภิกษุเทศน์สอนประชาชนเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เรื่องทำดีได้รับรางวัล ทำชั่วได้รับการลงโทษ สร้างบทลงโทษแทนกฎของสวรรค์ ที่ฝ่ายบุโรหิตลัทธิเต๋าดั้งเดิมเขาพูดไว้ว่า สวรรค์ลงโทษ สวรรค์ให้คุณ สวรรค์ให้โทษ พวกบุโรหิตบอกว่า พระภิกษุสร้างความหงุดหงิดเคืองใจให้แก่สวรรค์ ข้อกล่าวหาเล็กๆ น้อยๆ นี้เป็นตัวจำกัดความรู้เรื่องของพระพุทธศาสนา ทั้งจำนวนพระภิกษุ จำนวนวัดและพิธีกรรมต่าง

ยุคที่ 3 ราชวงศ์ถัง พ.ศ. 1151 - 1450

ยุคราชวงศ์ถังเป็นยุคทอง แต่ก็มีความเสื่อมโทรมปะปนอยู่ มีคนจำนวนมากปลอมบวชเป็นพระภิกษุ มีศาสนาธรรมปลอม ศาสนาวัตรูปปลอมมาก พระถังซำจั๋ง ซึ่งเป็นพระในราชวงศ์ถัง เดินทางมาอินเดียตอนเหนือแล้วนำคัมภีร์กลับเมืองจีนทางตอนเหนือของอินเดียเหมือนกัน ซึ่งต่อมา มีการแปลเป็นภาษาจีนได้เพียง 73 และในเวลาต่อมามีจำนวนพระที่มากขึ้นไป จึงเริ่มมีการจำกัดจำนวนพระลงมา เพราะกลัวว่าจะเป็นพระปลอม มีการสังคายนาพระธรรมวินัยและบังคับให้พระลาสิกขาไป มีการทำลายวัดหลายแห่งหนึ่งซึ่งเป็นวัดที่ผิดกฎหมาย จำนวนพระภิกษุภิกษุณี ต้องมีการขึ้นทะเบียนไว้อย่างเป็นทางการ ต่อมานักปราชญ์อีจิง เป็นผู้ที่บันทึกเรื่องราวการสืบสานพระพุทธศาสนาไว้มากตามเส้นทางที่ท่านเดินทาง ท่านอีจิงเดินทางเรือกลับทางเรือ ใช้เวลาศึกษาตลอดเส้นทางยาวนานที่สุด จากท่าเรือกวางตุ้งของจีนไปที่ท่าเรือตามริบติของอินเดียใช้เวลา 2 ปี ในสมัยราชวงศ์ถัง การที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองมาก ทำให้มีความเสื่อมแทรกอยู่ คือ รัฐเข้ามาคุมอำนาจ บริหารจัดการคณะสงฆ์เกือบทั้งหมด ควบคุมดูแลออกกฎหมาย รัฐบาลเข้ามาดูแลจัดระบบให้พระสงฆ์ ตั้งแต่การบวชเป็นพระ การแต่งตั้งสมณศักดิ์ การบริหารการจัดการในวัด เพราะฉะนั้น จำนวนพระภิกษุภิกษุณีจึงลดลง เดิมพระภิกษุมี 260000 รูปเริ่มลดลงในปลายราชวงศ์ถัง เหลือจำนวนพระภิกษุเพียง 75000 รูป ภิกษุณีเหลือเพียง 50000 เมื่อมีคนนิยมบวชเป็นพระมาก รัฐก็เข้ามาจัดการ โดยตั้งข้อกำหนดว่า ถ้าจะบวชต้องมีประกาศนียบัตรรับรองคุณสมบัติซึ่งออกให้โดยรัฐ ต้องจ่ายค่าบวชแล้วรับใบเสร็จไปขอบวช จำนวนพระก็มีกำหนดแน่นอนคือ ฆราวาสคนหนึ่งจะบวชได้ก็ต่อเมื่อมีพระรูปหนึ่งมรณภาพหรือลาสิกขา มีตำแหน่งว่างแล้วมีคนไปสวมแทน มีการสอบวัดคุณสมบัติก่อนบวช คนที่จะบวชเป็นพระภิกษุต้องท่องได้ไม่น้อยกว่า 150 สูตร คนที่จะบวชเป็นภิกษุณีท่องได้ไม่น้อยกว่า 100 สูตร สอบข้อเขียนแล้วจึงสอบด้วยการสัมภาษณ์ ในระหว่างนี้มีเหตุแทรกซ้อนคือ มีกบฏขานเกิดขึ้น รัฐต้องไปลงทุนปราบกบฏ จำต้องระดมทุนเข้าทำองพระคลังโดยมีนโยบายคือ การขายประกาศนียบัตรในการบวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา และบวชเป็นพระในลัทธิเต๋า โดยสาเหตุหนึ่งที่มีคนต้องการบวชเป็นพระมาก คือบวชแล้วฐานะมั่นคงขึ้น ข้อสำคัญคือไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหารไปออกรบ ยิ่งมีการจำกัดจำนวนพระเข้มงวด ยิ่งมีคนอยากบวชมาก จึงทำให้ราคาประกาศนียบัตรเพิ่มขึ้น ยิ่งเมื่อเกิดกบฏขาน รัฐต้องการระดมทุน มีการเพิ่มจำนวนพระ เกิดระบบนายหน้า มีการรับประกาศนียบัตรบวชพระไปขายต่อ สถานการณ์ในศาสนาพุทธเลยยุ่งเหยิงพอสมควร

สรุปได้ว่า พ.ศ. 1272 มีการขึ้นทะเบียนพระจำกัดจำนวนพระอย่างชัดเจน โดยรัฐเป็นผู้กำหนด ฆราวาสคนหนึ่งจะบวชได้ก็ต่อเมื่อมีพระรูปหนึ่งมรณภาพหรือลาสิกขาก่อน มีระบบ การเก็บค่าธรรมเนียมการบวชอย่างชัดเจน วิธีสืบทอดพระไตรปิฎกในจีนในยุคต้น ๆ มีการแปล คัมภีร์พระพุทธศาสนา มาก การแปลมีหลายวิธี และลำบากมากที่ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญทาง พระพุทธศาสนาเป็นผู้บรรยายให้ฟังเป็นภาษาบาลี-สันสกฤต แล้วมีคนฟังรู้เรื่องไปบันทึกเป็น ภาษาจีน มีกรรมการคัดลอกภาษา ก่อนดำเนินการแปลเป็นภาษาจีน

อย่างไรก็ตามพระไตรปิฎกเมืองจีนมีการสืบทอดกันเรื่อยมาในลักษณะบิดเบือนเปลี่ยนแปลง อย่างมาก เพราะมีการเปลี่ยนแปลงประโยคเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจีนบ้าง ข้อความ ตอนไหนอ่านยาก ถ้าน่าสนใจก็ปรับให้อ่านง่ายขึ้น มีลักษณะในเชิงนิยาย หรือเป็นนิทานมากขึ้น หรือตัดข้อความซ้ำๆออก ซึ่งข้อความซ้ำๆนี้มีนัยสำคัญ เป็นเสน่ห์ของพระไตรปิฎก การแปลจะตัด ข้อความซ้ำๆออก หรือข้อความยาวก็เอาเฉพาะตอนกลางมา ตัดตอนต้นกับตอนปลายออก เอาแต่ ตอนกลางมา หรือถ้าข้อความที่มีคำอธิบายยาวเกินไป ก็จะเอาเฉพาะตอนต้น เพราะฉะนั้น พระไตรปิฎกจีนจึงมีลักษณะผิดแผกจากต้นฉบับ ไม่เหมือนพระไตรปิฎกตามประเพณีเถรวาท เริ่มมีการแกะบล็อกพิมพ์พระไตรปิฎกจีนเมื่อ พ.ศ.1515 แกะบล็อกเสร็จประมาณ 130000 บล็อก พัฒนาการด้านการพิมพ์เริ่มมาเป็นขั้นตอน จำนวนปัจจุบันพิมพ์เมื่อประมาณ พ.ศ.2467 ตรงกับ สมัยรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่คนทำหน้าที่บรรณาธิการไม่ใช่ชาวจีน เป็นชาวญี่ปุ่นชื่อ ตะกาศุ เป็นบรรณาธิการพระไตรปิฎกจีน รวบรวมพระสูตรได้ 3360 สูตร เนื้อหาพระไตรปิฎก มิได้มีเฉพาะคัมภีร์(บาลี)อย่างเดียว แต่มีทั้งอรรถกถา ฎีกา พุทธประวัติรวมเข้าด้วยกัน พระไตรปิฎกฉบับปัจจุบันจึงแบ่งเป็น 4 หมวดคือ ทิรฆอาคม (ทิฆนิกาย) มัชฌิมนิกาย (มัชฌมาคม) สังยุตตนิกาย(สังยุตอาคม) และอังคุตตรนิกาย (เอโกตตราคม) แต่ว่าการสืบทอดจะเป็นลักษณะ เก็บเอาไว้เป็นแหล่งศึกษา ซึ่งคนมีการศึกษาน้อย ตั้งแต่ราชวงศ์ถัง เป็นต้นมา พระพุทธศาสนา ได้รับการอุปถัมภ์จากราชสำนัก กษัตริย์ถังให้จง มอบพระราชธิดาชื่อเหวินเฉิงให้เป็น มเหสีของกษัตริย์ทิเบตชื่อ ซองต์สันกัมโป เพื่อสร้างสัมพันธ์กันทางพระพุทธศาสนาให้แน่นแฟ้น ยิ่งขึ้น เพื่อให้พระนางเหวินเฉิงไปช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทิเบต แต่เมื่อระบบกษัตริย์สิ้นสุดลง พระพุทธศาสนาในเมืองจีนก็อยู่ในฐานะลำบาก พ.ศ.๒๔๕๐ ในยุคเหมาเจ๋อตุง วัตถุประสงค์สิทธิในการครอบครองสมบัติ ประมาณ พ.ศ.๒๔๕๓ นักบวชในพุทธศาสนาและนักบวชในศาสนาเต๋าถูก จำกัดสิทธิ ให้พระภิกษุอยู่ในฐานะคนงานในวัด พระภิกษุถูกลดฐานะให้เป็นชนชั้นกาฝากสังคม ในยุคหนึ่งที่มีการกล่าวเสมอว่า “พระเป็นกาฝากของสังคม” แนวคิดนี้แผ่มาจากจีน

บทที่ 6

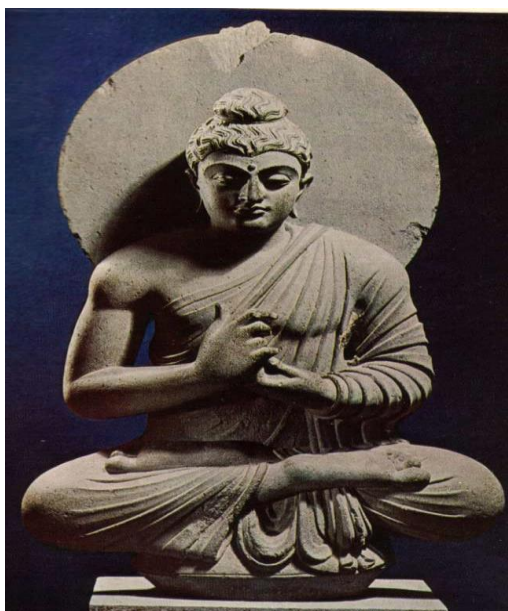
พระพุทธรูปอินเดีย

พระพุทธรูป หรือเรียกอีกอย่างว่า “พระพุทธรูปปฏิมา” ซึ่งเป็นคำภาษาบาลี มีความหมายถึง พระรูปที่ใช้แทนองค์พระพุทธรูปเจ้า ผู้เป็นพระศาสดาเอกในพระพุทธศาสนา จากหลักฐานทางศิลปกรรม การสร้างรูปเคารพของพระพุทธรูปเจ้าที่เป็นรูปมนุษย์ จากการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีผลปรากฏเป็นครั้งแรกเริ่มต้นศิลปะของอินเดีย ในยุคสมัยคันธารราชู ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 6 - 7 หลังจากการเสด็จสู่ปรินิพพานของพระพุทธรูปเจ้าแล้วประมาณ 700 ปี โดยปรากฏหลักฐานจาก อินเดียโบราณ ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช ยังไม่มีการสร้างรูปเคารพของพระพุทธรูปเจ้าในปติมากรรมรูปที่เป็นมนุษย์ แต่จะใช้รูปที่เป็นสัญลักษณ์แทน พระพุทธรูปองค์ สามารถเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะพุทธประวัติที่ปรากฏอยู่ตามศาสนสถาน เช่น ที่สถูปสาญจีและตามเจดีย์สถานต่างๆ หากเป็นรูปตอนประสูติจะแสดงด้วยรูปพระนางสิริมหามายาทรงยืนเหนี่ยวกิ่งไม้ รูปตอนตรัสรู้แสดงด้วยต้นโพธิ์ และบัลลังก์ และรูปตอนปฐมเทศนาแสดงด้วยธรรมจักรกับวงกลมรอบ แสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีประเพณีการสร้างพระพุทธรูป หรืออาจยังเป็นข้อห้ามอยู่

และต่อมาหลักฐานการสร้างพระพุทธรูปที่เก่าแก่ที่สุดในอินเดียปรากฏขึ้นราวๆ พุทธศตวรรษที่ 7 โดยเกิดขึ้นในสมัยของพระเจ้ากนิษกะ แห่งราชวงศ์กุษาณะ ที่แคว้นคันธารราชู ราวๆ พ.ศ. 663 - 705 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช กษัตริย์แห่งอาณาจักรมาซิโดเนียทางตอนเหนือของประเทศกรีซ ได้สร้างจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ ครอบคลุมคาบสมุทรบอลข่าน อียิปต์ ตุรกี และเปอร์เซีย จนมาถึงดินแดนภาคตะวันตกเฉียงเหนือของ อินเดีย ที่แคว้นคันธารราชู ในพุทธศตวรรษที่ 3 ดังนั้นคติในการสร้างพระพุทธรูปเป็นรูปเคารพจึงมีข้อสันนิษฐานว่า ได้แรงบันดาลใจจากอิทธิพลของชาวกรีก ที่แพร่หลายตั้งแต่ในครั้งนั้น และนำเอาคติ ความเชื่อต่างๆ เข้ามาผสมผสานกับความเชื่อเดิมของชาวพื้นเมือง

ส่งผลให้นำความนิยม ในการสร้างรูปเคารพเทพเจ้าของชาวกรีกมาสร้างเป็นพระพุทธรูปขึ้น
 ดังนั้น พระพุทธรูป สมัยคันธารราฐ ซึ่งเป็นสมัยแรกสุดที่มีการสร้างพระพุทธรูป จึงมีลักษณะ
 เป็นแบบชาวกรีกค่อนข้างมาก ทั้งรูปร่าง หน้าตา และลักษณะการครองจีวรการสร้างพระพุทธรูป
 ไม่ใช่การสร้างรูปเหมือนของพระพุทธเจ้า แต่เป็นสัญลักษณ์ แทนพระพุทธรองค์ ดังนั้น ลักษณะ
 ของพระพุทธรูปในแต่ละสกุลช่าง และแต่ละสมัยจึงแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า
 พระพุทธรูปจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่ในการสร้างพระพุทธรูป จะมีสัญลักษณ์สำคัญ ที่บ่งบอก
 ว่า รูปนั้นเป็นพระพุทธรองค์ เรียกว่า มหาบุริสลักษณะ หรือลักษณะของมหาบุรุษรวม 32 ประการ
 เช่น มีขนระหว่งคิ้ว เรียกว่า อุณาโลม มีส่วนบนของศีรษะนูนสูงขึ้นคล้ายสวมมงกุฎ เรียกว่า
 อุณหิส หรือ อุษณีษะ หรือพระเกตุมาลา นอกจากนี้ ยังมีพระรัศมีที่เปล่งออกมาจากพระเศียร
 ของ พระพุทธรูป ทำเป็นตุ้มกลมคล้ายดอกบัวตูม หรือชูสูงขึ้นไปคล้ายเปลวไฟศิลปะการสร้าง
 พระพุทธรูปของอินเดียสามารถจำแนกออกเป็น 4 ยุค โดยจำแนกเรียงตามพุทธศตวรรษ
 และในแต่ละยุคมีลักษณะศิลปะกรรม ราชวงศ์ที่อุปถัมภ์ รวมไปถึง พื้นที่การเจริญเติบโตขึ้น
 ของศิลปะในยุคนั้นๆ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอีกทั้งรวมไปถึงการรับส่งอิทธิพลทางศิลปะ
 ในบางยุคบางสมัยที่เข้ามาผสมผสานกันทำให้เกิดเป็นศิลปะ แบบใหม่ในการสร้างพระพุทธรูปใน
 ยุคนั้นๆ จึงเกิดเป็นเอกลักษณ์ในการสร้างพระพุทธรูปแต่ละ ยุคสมัยแต่ละสกุลช่าง และสามารถ
 แบ่งศิลปะในการสร้างพระพุทธรูปออกได้เป็นยุคสมัยได้ดังต่อไปนี้

1 ศิลปะคันธาระ อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 6-9 เจริญขึ้นในแคว้นคันธาระเป็นศิลปะอินเดียในสมัยที่ 2 มีผู้อุปถัมภ์คือราชวงศ์กุษาณะ ซึ่งชนชาติซีเทียนได้สถาปนาราชวงศ์กานะขึ้นโดยอพยพมาจากเอเชียกลางและได้แผ่ขยายอำนาจครอบครองแคว้นคันธาระ ราชวงศ์กุษาณะได้นำวัฒนธรรมกรีก-โรมันมาผสมผสานกับวัฒนธรรมแบบเอเชียกลาง นักวิชาการหลายท่านได้ลงความเห็นว่าเป็นไปได้ที่พระพุทธรูปในศิลปะคันธาระ เป็นพระพุทธรูปที่เก่าแก่ที่สุดในสมัยอินเดีย

ภาพที่ 4 พระพุทธรูปนั่งแสดงธรรมจักรมูทราแบบ “ก้านิ้วพระหัตถ์” ศิลปะคันธาระ

(ภาพที่ 4 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 55.)

ธรรมจักรมูทราในศิลปะคันธาระ มีลักษณะทำนองอยู่ในท่าขัดสมาธิเพชร และมีลักษณะการก้านิ้วพระหัตถ์ขวาและใช้นิ้วพระหัตถ์ซ้ายสอดเข้าไปในพระหัตถ์ขวา

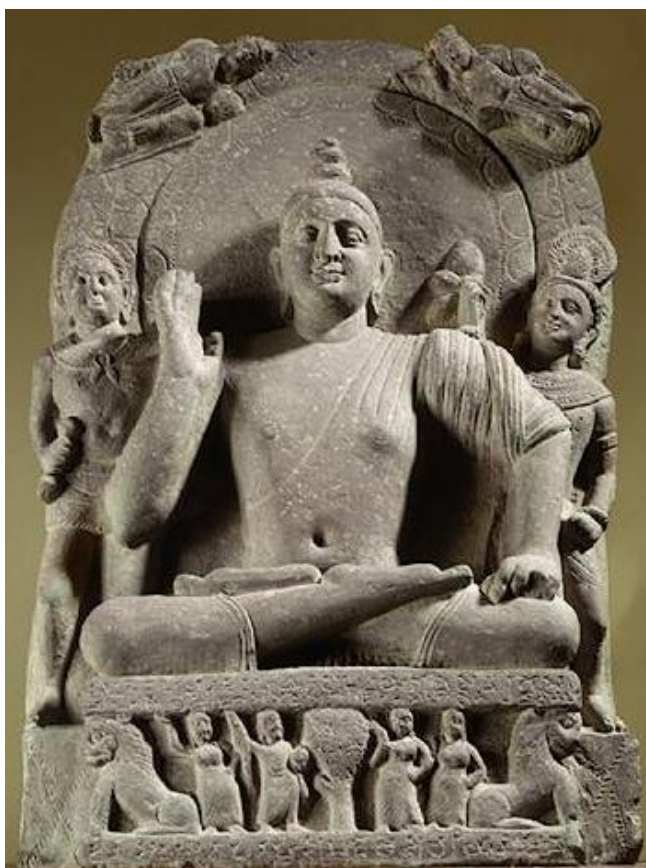
ภาพที่ 5 พระพุทธรูปยืนแสดงอภัยมุทรา ศิลปะคันธาระ ภาพที่ 6 พระพักตร์พระพุทธรูป ศิลปะคันธาระ (ภาพที่ 5 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 53.)

(ภาพที่ 6 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 54.)

ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะคันธาระ พระพุทธรูปในศิลปะคันธาระมักสร้างขึ้นจาก หินสีเขียว สีดำ หรือสีเทาเสมอ พระพุทธรูปยืนนิยมมีลักษณะแสดงอภัยมุทรา โดยพระหัตถ์ซ้ายจับ ชายจีวรลง และพระพุทธรูปประทับนั่งมีลักษณะแสดง ธรรมจักรมุทรา(ปฐมเทศนา) ธยามุทรา (สมาธิ) และอภัยมุทรา(ประทานอภัย) และมีลักษณะสำคัญคือพระเกศาหยักศก อุษณีมวยผม ครองจีวรเป็นริ้วธรรมชาติและผ้าหนาทั้งพระพุทธรูปยืนและพระพุทธรูปประทับนั่ง

2 ศิลปะมถุรา อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 6-9 เจริญขึ้นทางตอนเหนือที่เมืองมถุราทางตอนเหนือของรัฐอุตตรประเทศ ถือเป็นศิลปะอินเดียในสมัยที่ 2 มีผู้นิยมก็คือราชวงศ์กุษาณะ ศิลปะมถุราประดิษฐ์พระพุทธรูปในเวลาไล่เลี่ยกับศิลปะคันธาระ จึงเกิดเป็นคำถามที่ไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่าศิลปะได้เป็นศิลปะแรกที่ประดิษฐ์พระพุทธรูป

ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะมถุรา พระพุทธรูปมถุรามักสร้างขึ้นจากหินทรายแดง และยังสืบต่อมาจนถึงศิลปะมถุราตอนปลายและศิลปะคุปตะสกุลช่างมถุรา

ภาพที่ 7 ภาพพระพุทธรูปศิลปะมถุรา

(ภาพที่ 7 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 54.)

จากภาพเป็นพระพุทธรูปองค์ต้นแบบของสมัยมถุรา จะมีพระโพธิสัตว์ล้อมอยู่สองข้างองค์พระพุทธรูปเจ้า เป็นสัญลักษณ์มถุราแท้จริงพระพุทธรูปเจ้าจะมีลักษณะ ลำสันบึกบึน ไม่อ่อนช้อยเหมือนคันธารราชู พระพักตร์พระพุทธรูปหน้าจะคล้ายชาวอินเดียมากขึ้น

3 ศิลปะอมราวดี อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 7-10 ถือเป็นศิลปะอินเดียในสมัยที่ 2 เจริญขึ้นที่เมืองอมราวดีและนาคารชุนโกณฑะ มีผู้อุปถัมภ์คือราชวงศ์ศาตวาหะตอนปลายและอักษวากุ ในระยะต้นศิลปะอมราวดีมีการใช้พื้นฐานของศิลปะอินเดียโบราณที่ใช้สัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า แม้จะมีการปรากฏพระพุทธรูปแล้วแต่การใช้สัญลักษณ์แทนก็ยังได้รับความนิยมควบคู่กัน ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะอมราวดี พระพุทธรูปในศิลปะอมราวดีส่วนมากสร้างขึ้นจากหินโดโลไมต์สีเขียวนวลหรือสีครีมเสมอ พระพุทธรูปในศิลปะอมราวดีมีทั้งยืนและประทับนั่งส่วนมากมักแสดงอภัยมุทรา(ประทานอภัย) เพียงมุทราเดียวและมีลักษณะการจับชายจีวรยกขึ้นมาขนานกันเป็นลักษณะเฉพาะในอินเดียใต้ที่ปรากฏในศิลปะอมราวดีเป็นครั้งแรกและเป็นลักษณะต้นแบบอีกหลายสกุล ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะอมราวดี พระเศียรยาวรี พระเกศาขมวดกันหอย อุษณีษะต่ำ ครองจีวรห่มเฉียงและเป็นริ้วทั้งองค์ จีวรมีขอบหนามี่ริ้วเป็นธรรมชาติ ยกขึ้นมาพาดพระกรซ้าย และในศิลปะอมราวดีมีการปรากฏความนิยมพระพุทธรูปนาคปรก

ภาพที่ 8 พระพุทธรูปแบบอมราวดี

(ภาพที่ 8 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 48.)

4 ศิลปะมถุราตอนปลาย อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 8-9 ซึ่งเป็นช่วงคาบต่อระหว่างศิลปะคุปตะกับศิลปะมถุรา พระพุทธรูปในระยนี้ได้รับอิทธิพลจากศิลปะคันธาระและศิลปะอมราวดี ทำให้รูปแบบพระพุทธรูปเกิดการเปลี่ยนแปลง ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะมถุราตอนปลาย มีจีวรห่มคลุมเป็นริ้วและมีอุษณิษะเป็นมวยผม

ภาพที่ 9 พระพุทธรูปประทับนั่งปางประทานอภัย

(ภาพที่ 9 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 49.)

5 ศิลปะคุปตะสกุลช่างมถุรา อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 9-10 เจริญขึ้นที่เมืองมถุรา ในรัฐอุตตรประเทศ มีผู้อุปถัมภ์คือราชวงศ์คุปตะ เป็นศิลปะอินเดียสมัยที่ 3 ศิลปะคุปตะสกุลช่างมถุราเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากศิลปะมถุราเนื่องจาก เมืองมถุราที่ศิลปะคุปตะสกุลช่างมถุรา เจริญขึ้นเคยเป็นศูนย์กลางของศิลปะมถุรามาก่อนพระพุทธรูปในศิลปะคุปตะถือเป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงาม เกิดจากลักษณะสองประการคือ พระพักตร์ที่สงบ และจีวรบางคล้ายผ้าเปียกน้ำแสดงให้เห็นเส้นรอบนอกของพระวรกาย ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะคุปตะสกุลช่างมถุรา คือ มักสร้างมาจากหินทรายแดงเสมอแสดงให้เห็นถึงความนิยมที่สืบทอดมาตั้งแต่ศิลปะมถุรา ลักษณะจีวรของศิลปะคุปตะสกุลช่างมถุรามีลักษณะเป็นริ้วทั้งองค์ มีพระพักตร์ที่สงบ ผ้าจีวรคล้ายผ้าเปียกน้ำมีลักษณะเป็นจีวรบาง เป็นระเบียบทั่วทั้งองค์มองเห็นขอบผ้าข้างด้านใน

ภาพที่ 10 พระธยานิพุทธไวโรจนะศิลา

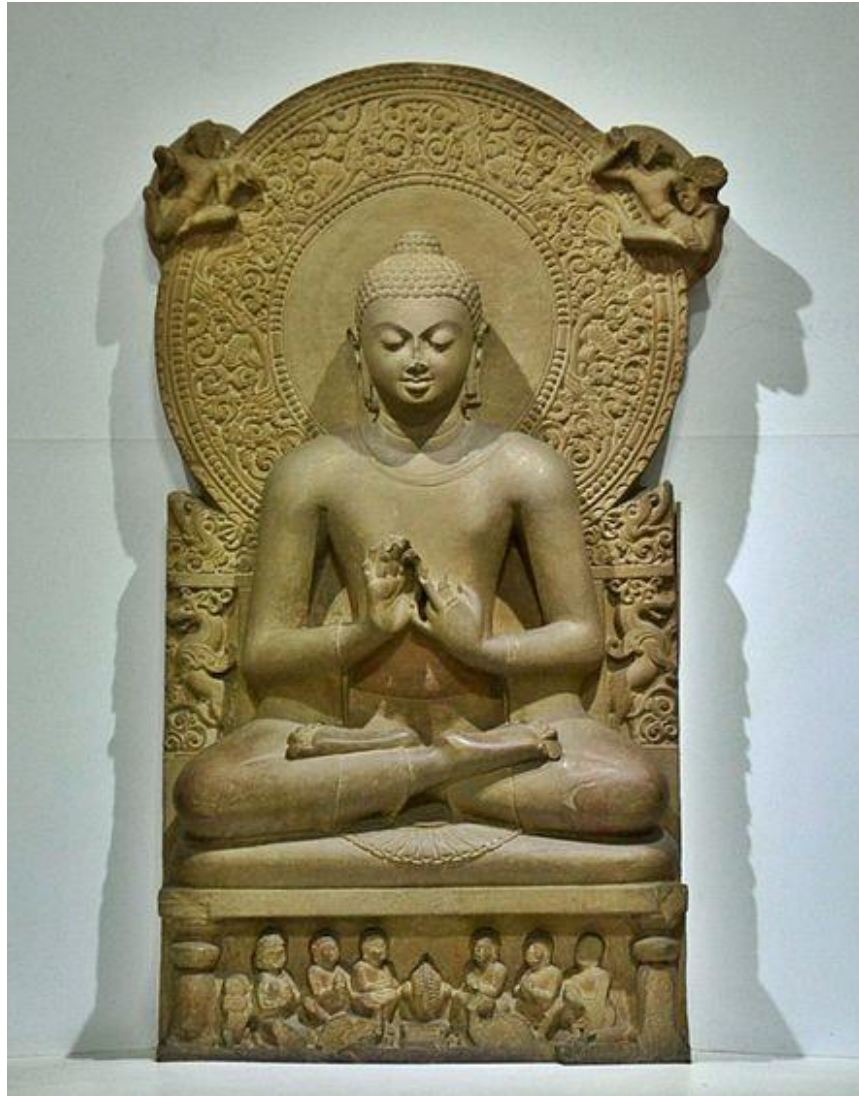
(ภาพที่ 10 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 59.)

6 ศิลปะคุปตะสกุลช่างสารนาถ อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-11 เจริญขึ้นที่เมืองสารนาถ ผู้
 อุปถัมภ์คือราชวงศ์คุปตะตอนปลาย ถือเป็นศิลปะอินเดียสมัยที่ 3 พระพุทธรูปในศิลปะคุปตะ
 สกุลช่างมถุรามีความงามตามแบบสกุลช่างมถุราแต่มีลักษณะที่แตกต่างจากสกุลช่างมถุราคือมี
 จีวรที่เรียบไม่มีริ้วทำให้จีวรดูบางแนบเนื้อคล้ายผ้าเปียกน้ำยิ่งขึ้นและมีพระเนตรที่เหลือบตาต่ำ
 แสดงให้เห็นความสงบนิ่งของพระพักตร์ที่เด่นชัด ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปในศิลปะคุปตะ
 สกุลช่างสารนาถ มักสร้างขึ้นจากหินทรายเหลือง และปรากฏความนิยมพระพุทธรูปยืนแสดงวรท
 มุทรา (ประทานพร) โดยมีลักษณะพระหัตถ์ซ้ายจับชายจีวรขึ้น พระพุทธรูปประทับนั่งมีความนิยม
 การแสดงธรรมจักรมุทรา (ปฐมเทศนา)

ภาพที่11 พระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัย

(ภาพที่ 11 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala
 Akademi, 1986), fig. 59.)

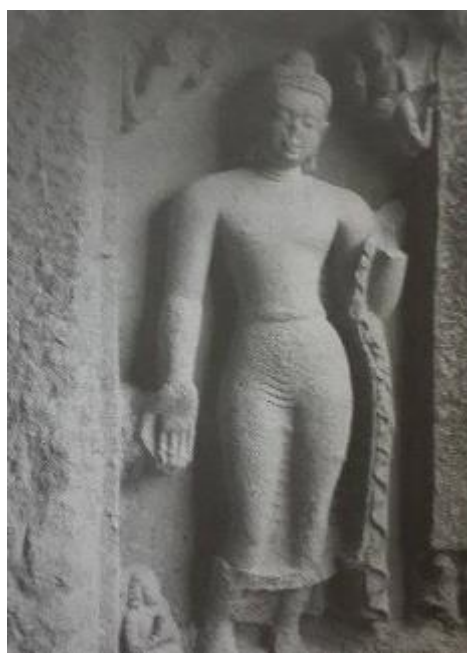

ภาพที่ 12 พระพุทธรูปศิลปะคุปตะ สกลช่างสารนาถ

(ภาพที่ 12 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 50.)

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา ที่ขุดพบในป่าอิสิปตนมฤคทายวันที่มีผู้ยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปปางแสดงปฐมเทศนา
ที่มีความงดงามที่สุดในโลก

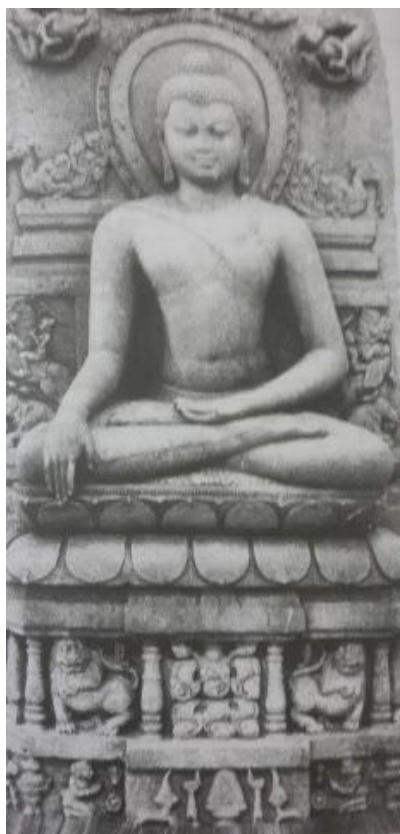
7 ศิลปะวาทกานุกะ-จาลุกยะตะวันตกระยะแรก อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-13 เจริญขึ้นที่ ถิ่นต่างๆ เช่น ถิ่นชันทา ออรั้งคบาค กานนเหรี และเอลโลรา ในรัฐมหาราษฏระมีผู้อุปถัมภ์คือ ราชวงศ์วาทกานุกะและราชวงศ์อื่นๆที่มีอำนาจสืบต่อมา เช่นราชวงศ์ ไตรกานุกะ พระพุทธรูป ในศิลปะวาทกานุกะ-จาลุกยะตะวันตกระยะแรกได้รับอิทธิพลอย่างมากมาจาก ศิลปะคุปตะ สกอลช่างสารนาถ และยังมีกรรับอิทธิพลศิลปะอมราวดีเข้ามาผสมผสานเห็นได้จาก ความนิยม ครองจีวรห่มเฉียงทั้งพระพุทธรูปยืนและพระพุทธรูปประทับนั่ง ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูป ในศิลปะวาทกานุกะ-จาลุกยะตะวันตกระยะแรก มักสร้างจากหินบะชอลต์ มีความนิยมพระพุทธรูป ยืนนวมุทรา (ประทานพร) สูงสุด และมีความนิยมพระพุทธรูปประทับนั่งธรรมจักรมุทรา

ภาพที่ 13 พระพุทธรูปยืนตรีภังค์ พักขา แสดงนวมุทรา

(ภาพที่ 13 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 50.)

8 ศิลปะโอริสสา อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-16 เจริญขึ้นที่วัดสำคัญทางพุทธศาสนาในรัตนคีรี อุทัยคีรีและลลิตคีรี รัฐโอริสสา ถือเป็นศิลปะอินเดียสมัยที่ 4 เนื่องจากอิทธิพลของปาละทำให้พุทธศาสนาเจริญขึ้นและได้รับการอุปถัมภ์ ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปในศิลปะโอริสสา ลักษณะแผ่นหลังของพระพุทธรูปในศิลปะโอริสสา มีความแตกต่างจากศิลปะปาละ เช่น มีแผ่นหลัง สี่เหลี่ยม และยังมีความเป็นเอกลักษณ์ในเทคนิคการก่อพระพุทธรูปองค์ใหญ่ด้วยหินหลายก้อน แต่พระพุทธรูปในศิลปะโอริสสามีนิยมที่ความคล้ายคลึงกับศิลปะปาละคือ บนแผ่นหลังมีการใส่รายละเอียดเป็นบริวาร เครื่องประกอบประติมานวิทยา เครื่องประกอบพระยศ เช่น ต้นโพธิ์ เป็นต้น

ภาพที่ 14 พระพุทธรูปประทับนั่ง

(ภาพที่ 14 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 57.)

9 ศิลปะปาละ อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-18 เจริญขึ้นในรัฐพิหารและเบงกอล ถือเป็นศิลปะอินเดียสมัยที่ 4 ผู้อุปถัมภ์คือราชวงศ์ปาละและราชวงศ์เสนะ พระพุทธรูปในศิลปะปาละมีรูปแบบที่เป็นพื้นฐานมาจากศิลปะคุปตะสกุลช่างสารนาถ ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปในศิลปะปาละ มีประติมากรรมที่เป็นสำริดปรากฏอยู่และพระพุทธรูปส่วนมากสลักขึ้นจากหินสีเขียว สีดำและสีเทา พระพุทธรูปประทับนั่งมีลักษณะการครองจีวรแบบห่มเฉียง ชายจีวรสั้นที่พระอังสาซ้าย พระพุทธรูปภูมิปรคสมุทรา(มารวิชัย) ได้รับความนิยมสูงสุด ส่วนพระพุทธรูปยืนส่วนมากมีการนิยมครองจีวรแบบห่มคลุมจีวรมีลักษณะทั้งแบบเรียบและมีริ้ว ชายจีวรมีลักษณะแตกออกเป็นซี่หวดตะขาบทั้งสองข้าง ลักษณะของพระพุทธรูปมีทั้งแบบอภัยมูทราและวรมุทรา

ภาพที่ 15 พระพุทธรูปยืน แสดงวรมุทรา

(ภาพที่ 15 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 58.)

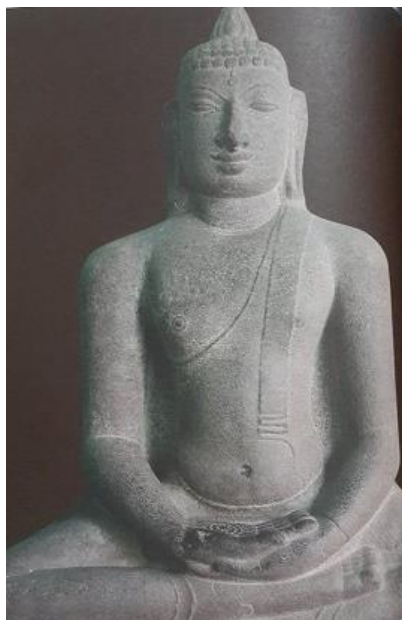
10 ศิลปะกัมพูชา อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-18 เจริญขึ้นที่รัฐกัมพูชา ผู้อุปถัมภ์คือราชวงศ์ การโกฏและอู่ตปาละ ถือเป็นศิลปะอินเดียในสมัยที่ 4 ศิลปะกัมพูชา ได้รับอิทธิพลมาจาก ศิลปะคันธาระเป็นอย่างมากและมีการนำศิลปะคุปตะและศิลปะปาละเข้ามาผสมผสาน ในบางส่วน ลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปในศิลปะกัมพูชาแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลจากศิลปะใน ยุคอื่นที่เข้ามาอิทธิพล เช่น ลักษณะจีวรของพระพุทธรูปยืนที่มีชายจีวรยับ แสดงให้เห็นถึงการ เข้ามาอิทธิพลของศิลปะคุปตะ และพระพุทธรูปแสดงภูมิสถาปัตยกรรมลักษณะในการห่มจีวร เฉียง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะปาละ เป็นต้น

ภาพที่ 16 พระพุทธรูปประทับนั่ง แสดงภูมิสถาปัตยกรรม

(ภาพที่ 16 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig. 60.)

11 ศิลปะนาคปฏักันัม อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-18 เจริญขึ้นที่เมืองนาคปฏักันัม รัฐทมิฬนาฑู ถือเป็นศิลปะอินเดียสมัยที่ 4 ในราชวงศ์โจฬะ โดยส่วนมากแล้วภายรัฐทมิฬนาฑูมีการนับถือศาสนาฮินดูเป็นหลัก แต่ยังคงมีผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธอยู่ในเมืองนาคปฏักันัมส่วนหนึ่งจึงมีการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่ามีการค้นพบพระพุทธรูปจำนวนมากและเนื่องจากผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธในเมืองนาคปฏักันัมมีการติดต่อกับอาณาจักรปาละซึ่งถือเป็นแหล่งใจกลางอารยธรรมของพระพุทธศาสนาในยุคนั้น จึงทำให้พระพุทธรูปในศิลปะนาคปฏักันัม มีพื้นฐานทางศิลปะที่ได้รับอิทธิพลมาจาก ศิลปะ 3 แบบดังนี้คือ ศิลปะปาละศิลปะอมราวดี ศิลปะลังกาสสมัยอนูราชปุระ ตอนปลาย-โปลนนารูจะลักษณะสำคัญของพระพุทธรูปในศิลปะนาคปฏักันัมพระพุทธรูปในศิลปะนาคปฏักันัมส่วนมากนิยมหล่อจากสำริดและมีบางส่วนที่พบพระพุทธรูปจากการสลักจากหินแกรนิตโดยลักษณะที่เด่นชัดของพระพุทธรูปในศิลปะนาคปฏักันัมคือมีเปลวรัศมีบนอุษณิษะทุกองค์พระพุทธรูปยืนมีการคลุมจีวรแบบห่มเฉียงโดยจีวรมีลักษณะแบบเรียบไม่เป็นริ้วและอีกทั้งยังมีพระพุทธรูปที่มีลักษณะจีวรแบบห่มคลุมโดยมีลักษณะจีวรที่มีริ้วและมีเขี้ยวตะขาบ ส่วนพระพุทธรูปแบบประทับนั่งมักแสดงธยานมูทรา(สมาธิ)มีลักษณะห่มจีวรแบบห่มเฉียงจีวรเรียบไม่มีริ้ว มีชายจีวรยาวถึงพระนาภี

ภาพที่ 17 พระพุทธรูปประทับนั่ง แสดงธยานมูทรา

(ภาพที่ 17 ที่มา: NR. Ray and others, Eastern Indian Bronzes (New Delhi: Lalit Kala Akademi, 1986), fig.56 .)

จากข้อมูลข้างต้นดังกล่าวทำให้เกิดข้อสันนิษฐานว่าลักษณะพระพุทธรูปของประเทศอินเดีย ที่มี
อิทธิพลต่อราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ของจีนโดยใช้การเปรียบเทียบช่วงเวลาในพุทธศักราชของราชวงศ์
เหนือใต้ของประเทศจีนที่อยู่ในช่วงพุทธศักราช 963-1132 ซึ่งเป็นเวลาที่อยู่ใน ช่วง
คาบเวลาที่มีความใกล้เคียงกัน กับสมัยราชวงศ์ของอินเดียที่มีการรับส่งอิทธิพลในศิลปะการสร้าง
พระพุทธรูปต่อกันเช่นราชวงศ์คันธาระ ราชวงศ์คุปตะ ราชวงศ์อมราวดีซึ่งมีต้นกำเนิดของราชวงศ์ที่มี
ช่วงเวลาในแต่ละราชวงศ์มีความใกล้เคียงกันจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ราชวงศ์เหนือใต้ของจีนได้รับ
อิทธิพลทางพระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดีย

บทที่ 7

พระพุทธรูปจีน

ในประวัติศาสตร์ของประเทศจีนถือเป็นประเทศที่มีการก่อตัวในด้านของอารยธรรมต่างๆอย่างล้ำค่า จากข้อมูลหลักฐานอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้เราเห็นถึงอารยธรรมที่ล้ำค่าของประเทศจีนนั่นก็คือ ประติมากรรมต่างๆทางประวัติศาสตร์ เช่น ประติมากรรมพระพุทธรูปเป็นต้น โดยเริ่มแรกเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในสมัยราชวงศ์ซาง, ราชวงศ์โจว และ ราชวงศ์อื่น ประเทศจีนไม่เพียงแต่รับอิทธิพลในการเข้ามามีบทบาทของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่มาจากประเทศอินเดียเท่านั้น แต่ยังสามารถรับอิทธิพลทางด้านประติมากรรมในรูปแบบพุทธศิลป์จากประเทศอินเดียเข้ามาบทบาทในประเทศจีน ในระยะเริ่มแรกประติมากรรมพระพุทธรูปในประเทศจีนยังคงมีรูปแบบที่มีความเหมือนกับพระพุทธรูปในประเทศอินเดีย เมื่อเวลาต่อมาประเทศจีนได้มีการปรับรูปแบบพระพุทธรูปให้มีรูปแบบเฉพาะตัวและมีความเป็นเอกลักษณ์มากขึ้น โดยมีกรรมวิธีและเนื้อหาได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามรสนิยมและสอดคล้องกับการแสดงออกของศิลปินชาวจีน พุทธศาสนาที่เข้ามาเผยแพร่ในจีนเป็นลัทธิมหายานซึ่งถือเอาชาติภพในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของพระพุทธเจ้ามีความสำคัญด้วย ดังนั้นคตินิยมในการสร้างรูปเคารพทางพระพุทธศาสนา จึงทำเป็นหลายแบบ หลายสัญลักษณ์ เช่น พระศรีศากยมุนี จะสร้างท่า ประทับนั่งปางสมาธิ พระศรีอริยเมตไตรย จะสร้างท่านั่งห้อยพระบาทหรือประทับยืนท่าปางประธานอภัย

ประติมากรรมพุทธศิลป์ของประเทศจีนสามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบใหญ่ คือ

1.แบบแรก ตั้งแต่พุทธศาสนาเริ่มเผยแพร่เข้าสู่ประเทศจีน พระพุทธรูปที่นำเข้ามาจากต่างชาติจะมีขนาดเล็ก หล่อด้วยโลหะสำริด ประติมากรชาวจีนได้ทำการลอกเลียนแบบขึ้น ลักษณะรูปแบบพระพุทธรูปปฏิมาในสมัยนี้เป็นแบบคันธารราษฎร์สมัยปลาย ต่อจากนั้นจึงปรากฏในรูปแบบของแผ่นหินหรือแผ่นโลหะ มีพระพุทธรูปปฏิมาเป็นแบบรูปนูนต่ำหรือนูนสูง พบมากในสมัยราชวงศ์ฮั่น และในสมัยราชวงศ์เว่ยตะวันออก แบบแรกนี้ต่อมาได้คลี่คลายขยายเป็นผลงานขนาดใหญ่ มีการสลักพระปฏิมาในถ้ำศิลป์ที่สร้างเป็นวัดถ้ำ ที่มีชื่อเสียงได้แก่ ถ้ำปิงหลิงซู และถ้ำใหม่ฉีซาน ในดินแดนแถบมณฑลกันซู่อันเป็นเขตแดนสุดด้านตะวันตกเฉียงเหนือของจีน ถ้ำหยุนกั่ง ในมณฑลส่านซี ถ้ำหลงเหมินในมณฑลเหอหนาน ถ้ำเทียนหลงซานในภาคกลางของมณฑลส่านซี และถ้ำเสีียงตั้งซานของมณฑลเหอเป่ย์โดยเริ่มต้นสร้างจากด้านทิศตะวันตกมาก่อน คือ ที่ถ้ำตุนหวงเป็นแห่งแรก จากนั้นจึงค่อยขยายแพร่ความคิดมาสร้างในภูมิภาคอื่นๆ ประติมากรรมที่สร้างในถ้ำต่างๆเหล่านี้ ล้วนเป็นศิลาสลักหรือไม่ก็เป็นดินปั้น ซึ่งมีรูปแบบนิยมและกรรมวิธีของอินเดียเป็นส่วนใหญ่ จึงคล้ายกับศิลปะของอินเดียมาก แต่โดยสภาพทั่วไปยังคงเค้าแข็งกระด้าง

ประติมากรรมพุทธรูปของประเทศจีนยังสามารถแบ่งตามลักษณะได้เป็น 2 แบบอย่าง คือ

1.1 ลักษณะแบบอย่างเล็กหรือขนาดเล็ก และเกี่ยวกับเรื่องราวที่ไม่ใช่องค์พระพุทธรูปเจ้าโดยตรง

1.2 ลักษณะแบบอย่างใหญ่หรือมีขนาดใหญ่ และเกี่ยวข้องกับเนื้อหาแสดงถึงพระพุทธรูปองค์แบบอย่างในสมัยแรกเริ่มนี้ สังเกตได้จากพระเกศาที่ยังมีร่องรอยคล้ายประติมากรรมกรีกในพุทธศิลป์ของคันธารราษฎร์และจีวรแนบสนิทกับพระวรกาย รอยยับย่นของจีวรจัดเป็นริ้วระเบียบอย่างเรียบร้อยไม่เป็นธรรมชาติแบบมถุรา

2.แบบที่สอง จะมีลักษณะพัฒนาขึ้นจากเดิม ฝีมือสูง ลักษณะที่เป็นของชาวจีนปรากฏมากขึ้น การตกแต่งประดับประดาเครื่องทรงของพระพุทธรูปปฏิมาและเครื่องประดับตกแต่งอื่น ๆ กระทำกันอย่างแพร่หลาย แต่ยังคงมีลักษณะแข็งอยู่ในกรอบของแท่งหิน พระพักตร์และพระวรกายไม่บิดเอี้ยวหรือแสดงกิริยาที่เคลื่อนไหวมากนัก นิยมสร้างรูปลอยตัวที่มีความกลมมากกว่าเดิม แบบที่สองนี้มีระยะเวลาอยู่ในสมัยราชวงศ์ฉีเหนือ (ค.ศ.550 - 557)ราชวงศ์โจวเหนือ (ค.ศ.557 - 580)

และในสมัยราชวงศ์สุ่ยด้วย ปลายสมัยของแบบที่สองนี้ ลักษณะรูปแบบศิลปะคูปตะของอินเดียได้ปรากฏขึ้น โดยทั่วไปแล้วกล่าวได้ว่าเริ่มมีการพัฒนาด้านฝีมือและกรรมวิธีดีกว่าแบบแรก แต่ยังคงลักษณะแข็งกระด้างอยู่ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบอาร์ค็อก ก่อนที่พัฒนาถึงขั้นสูงสุดเป็นแบบคลาสสิก

3.แบบที่สาม การสร้างพุทธปฏิมาในแบบนี้ มีลักษณะสมบูรณ์ทั้งฝีมือและการแสดงออกของประติมากรชาวจีนอย่างเต็มที่ รูปลักษณะของพุทธปฏิมามีความงามอ่อนช้อย แลดูเคลื่อนไหว และมีลักษณะเป็นธรรมชาติไม่ดูแข็งกระด้างเหมือนในสองรูปแบบที่กล่าวถึงข้างต้น มีระยะเวลาอยู่ในสมัยราชวงศ์ถัง ตามวัดถ้ำและวัดทางพุทธศาสนาในสมัยนี้ อาทิเช่น วัดถ้ำเทียนหลงซานและวัดไท่สู๋ ในมณฑลเหอเป่ย์ เป็นต้น โดยรับอิทธิพลรูปแบบจากอินเดียในสมัยคูปตะและอมราวตีมาใช้ ถือกันว่าเป็นสมัยทองชั้นคลาสสิกของจีน ประติมากรจีนได้นำอิทธิพลแบบอย่างจากอินเดียมาสร้างตามอุดมคติของตนอย่างได้ผลสูงสุด

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงให้เห็นถึงการนำเอาอิทธิพลทางพุทธศาสนาในด้านของประติมากรรมพระพุทธรูปของประเทศอินเดียเข้ามาสู่ประเทศจีนและได้มีการนำเอาอิทธิพลดังกล่าวมาปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างงานด้านศิลปะเพื่อใช้ในการสร้างประติมากรรมพระพุทธรูป โดยจิตรกรชาวจีน ได้มีการแทรกแทรกความเป็นเอกลักษณ์ ที่แสดงถึงความเป็นจีนมากขึ้น โดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการเข้ามามีอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาได้จากพระพุทธรูปในสมัยประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างการศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในราชวงศ์เหนือใต้ที่มีอารยธรรมในการรับอิทธิพลรูปแบบในการสร้างพระพุทธรูปดังต่อไปนี้

สถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งอารยธรรมในการประดิษฐ์สถานพระพุทธรูปในส่วนใหญ่จะอยู่จะอยู่ในแนวเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอินเดียมาสู่ประเทศจีนที่มีความเด่นชัดมากที่สุดคือเส้นทางการค้า สายไหม โดยเส้นทางการค้านี้ได้มี สถานที่ ที่เป็นแหล่ง อารยธรรมทางศาสนาอยู่อย่างมากตลอดเส้นทาง เช่น ถ้ำผาหยุนหวินกั๋ง คือแหล่งมรดกโลกที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองต้าถง มณฑลฉ่านซี ประเทศจีน เป็นสถานที่ที่มีถ้ำน้อยใหญ่จำนวนกว่า 252 ถ้ำ และแต่ละถ้ำยังเป็นประดิษฐานพระพุทธรูปกว่า 51,000 องค์ ถ้ำผาแห่งนี้ได้แสดงถึงยุคทองทางพุทธศาสนาของจีนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 5 และ 6 ได้อย่างชัดเจนโดยถ้ำผาหยุนหวินกั๋งจัดว่าเป็น 1 ใน 3 แหล่งประติมากรรมโบราณที่มีชื่อเสียงที่สุดในจีน อันประกอบด้วยถ้ำมั่วเกา ถ้ำหลงเหมิน และถ้ำหยุนหวินกั๋ง

ถ้ำหินหลงเหมิน

ภาพที่ 18 พระพุทธรูปแกะสลักในถ้ำหินหลงเหมิน

ถ้ำหินหลงเหมิน ถือเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์แห่งความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาพุทธที่โดดเด่นไปด้วยศิลปะการแกะสลักหินอันยอดเยี่ยม โดยถ้ำแห่งนี้ถือกำเนิดขึ้นมาในราชวงศ์เว่ย จากคำริ ของเซี่ยวเหวินตี้ฮ่องเต้เพื่อทำนุบำรุงศาสนาพุทธโดยการให้ช่างแกะสลักพระพุทธรูปขึ้นที่หน้าผา

ภาพที่ 19 ประติมากรรมพระพุทธรูปภายในถ้ำหลงเหมิน

สำหรับบริเวณถ้ำทิศตะวันตก เต็มไปด้วยช่องเขาขนาดกลางและเล็ก และเสริมแต่งด้วยแท่นบูชาขนาดย่อม งานสลักในถ้ำส่วนนี้ได้รับการบูรณะหลังสุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานศิลปะภายหลังจากย้ายเมืองหลวงจากเว่ยเหนือมาที่เมืองลั่วหยัง ในยุคราชวงศ์เหนือ หากกล่าวถึงถ้ำหินสลักหลงเหมิน สัญลักษณ์ของ ถ้ำหินสลักหลงเหมิน ที่มีความโดดเด่นคือพระพุทธรูปแห่ง วัดเฟิงเซียน

วัดเฟิงเซียน ตั้งตระหง่านอยู่บนหน้าผาที่มีความสูง 40 เมตร มีพระพุทธรูปองค์ประธานสูง 17.14 เมตร เฉพาะเศียรสูง 4 เมตร ใบหูยาว 1.9 เมตร เป็นพระประธานที่ช่างแกะสลักแสดงฝีมือสลักหินราวกับรูปสลักนี้แสดงอารมณ์ได้ พระวรกายอิมเอิบ พระพักตร์ก้มต่ำเล็กน้อยคล้ายกำลังเข้าสู่สมาธิขั้นสูง ริมฝีปากแสดงถึงความเมตตากรุณา ดวงตาที่เหลือบลงหลายคนบอกว่าไม่ว่าจะยืนอยู่ตรงไหนก็เหมือนองค์พระกำลังมองดูเรา พระประธานองค์นี้พระนางบูเช็กเทียนสั่งให้ช่างแกะสลักสร้างขึ้น และถวายพระนามว่า พระโพธิสัตว์ไวโรจนะ เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดของถ้ำหลงเหมิน และถือเป็นงานแกะสลักชุดสุดท้ายของถ้ำประวัติศาสตร์แห่งนี้ องค์พระพุทธรูปไวโรจนะ ล้อมรอบด้วยसानุกิษย์และท้าวจตุโลกบาล โดย วัดโบราณเฟิงเซียนนี้เป็นช่องเขาขนาดใหญ่ที่สุดในบริเวณถ้ำผา

หลงเหมิน และเป็นตัวแทนของศิลปะหินสลักแห่งราชวงศ์ถัง โดยตัวถ้ำกว้าง 38 เมตร สูง 30 เมตร และลึก 38 เมตรวัดแห่งนี้เริ่มสร้างเมื่อปี ค.ศ.672 ในรัชสมัย ฮองเต้ถังเกาจง และสร้างเสร็จในปี ค.ศ. 675 โดยหลักฐานระบุว่า พระนางบูเช็กเทียน ผู้เป็นฮ่องเฮานั้นบริจาคเงินสร้างจำนวนกว่า 2 ล้านกั
วน

ภาพที่ 20 พระพุทธรูปไวโรจนะ

พระพุทธรูปไวโรจนะ เป็นพระธยานิพุทธะ 1 ใน 5 องค์ ของนิกายวัชรยาน ทรงเป็นประธานของพระพุทธรูปทั้ง 5 หมายถึงปัญญาอันสูงสุด ตราประจำพระองค์เป็นธรรมจักร หมายถึง ความเป็นหนึ่ง พระกายเป็นแสงสว่าง มักแทนด้วยสีขาว ตำแหน่งในพุทธมณฑลจะอยู่ตรงกลางโดยมีพุทธรูปอีก 4 องค์ ห้อมล้อม พระโพธิสัตว์ในกลุ่มของท่านที่สำคัญมี 2 องค์ คือ พระสมันตภัทรโพธิสัตว์ และพระมัญชุศรีโพธิสัตว์พระใหญ่ไวโรจนะ มีความงดงามทางศิลปะที่เป็นเลิศ พระเนตรของพระองค์หลบลงต่ำมองสู่เบื้องล่างได้ระยะเหมาะสม ใบหน้าอímเอิบ จมูกโด่งเป็นสัน

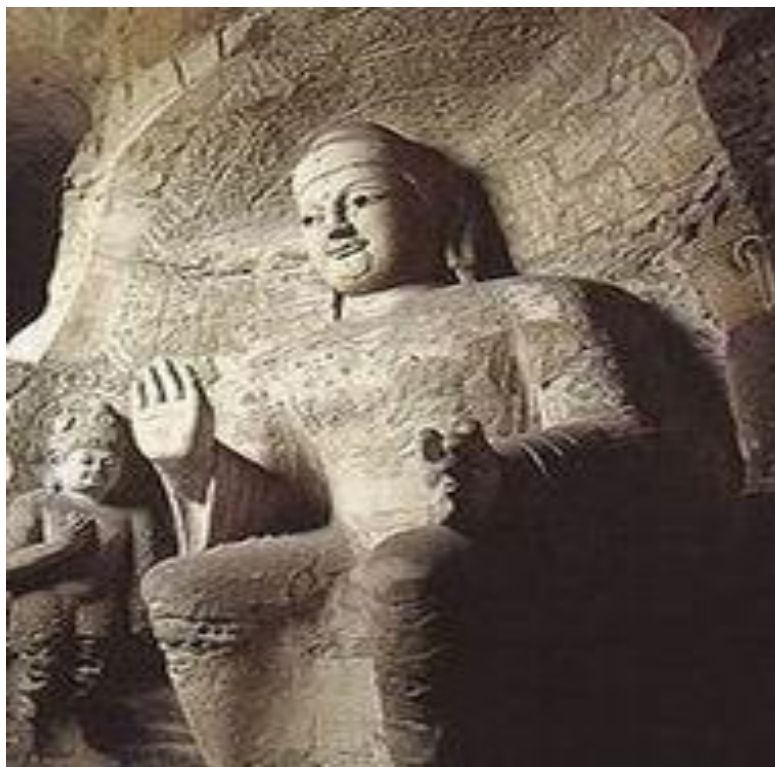
ถ้ำปิงหยัง

ภาพที่21 พระพุทธรูปในถ้ำปิงหยัง

ถ้ำปิงหยัง ที่โดดเด่นไปด้วยศิลปะในยุคราชวงศ์เว่ย (พ.ศ. 929-1055) ที่สะท้อนรสนิยมความงามของยุคนั้นออกมาคือพระพักตร์ของพระพุทธรูปจะมีหน้ารีเป็นรูปไข่ รูปร่างดูสูงเพรียว ถ้ำปิงหยังกลาง มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระประธาน ตัวแทนของพุทธศิลป์ยุคกลางแห่งราชวงศ์เหนือ ถ้ำปิงหยังซึ่งเป็นตัวแทนของผลงานศิลปะในยุคราชวงศ์เว่ยเหนือหรือเป่ย์เว่ย ใช้เวลารวม 24 ปีในการเจาะและสกัดหินสร้างสรรค์ขึ้นเป็นภาพที่เห็นในปัจจุบัน นับเป็นถ้ำที่ใช้เวลาแกะสลักนานที่สุดในถ้ำผาลงเหมิน ภายในถ้ำแห่งนี้ประดิษฐานพระพุทธรูป 11 องค์โดยมีรูปสลักนับเป็นสุดยอดพุทธศิลป์ยุคกลางแห่งราชวงศ์เว่ยเหนือ เดิมที ภายในถ้ำปิงหยังมีภาพสลักหุ่นบนผนังขนาดใหญ่ 2 ชั้น ซึ่งเป็นภาพจักรพรรดิ เสี่ยวเหวินตี้และไทเฮาของราชวงศ์เว่ยทรงประกอบพิธีทาง ศาสนา แต่น่าเสียดายภาพสลักหุ่นของถ้ำผาลงเหมินชุดนี้ ส่วนหนึ่งถูกลักลอบไปขายนอกประเทศในปี 1933 และปี 1934 ที่เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะในนครนิวยอร์กเป็นภาพจักรพรรดิ เสี่ยวเหวินตี้แห่งราชวงศ์เว่ยเหนือทรงประกอบพิธีทางศาสนาและอีก ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นภาพพระมเหสีเหวินเจาทรงประกอบพิธีทางศาสนา เก็บอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะแคนซัสซิตีประเทศสหรัฐอเมริกา

ถ้ำผาหุนกั๋ง

ภาพที่22 รูปสลักพระอมิตตาพุทธ ที่ถ้ำผาหุนกั๋ง

ประติมากรรมรูปสลักหินที่ถ้ำผาหุนกั๋งเกิดขึ้นจากการเจาะสกัดหินบนผนังเขา มีความยาวกว้างใหญ่ จากทิศตะวันออกจรดทิศตะวันตกราว 1 กิโลเมตร ประกอบด้วยถ้ำผาใหญ่ 45 คูหา และช่องเขาใหญ่ เล็กซึ่งเป็นแท่นบูชาพระพุทธรูปที่สำคัญ 252 แท่น รูปสลักหินที่ปรากฏอยู่ทั้งภายใน และภายนอก มากกว่า 51,000 ชิ้นเนื่องจากใช้เวลาในการก่อสร้างข้ามรัชกาลถึงครึ่งศตวรรษ ทำให้ รูปสลักหินที่ ถ้ำผาแห่งนี้มีความแตกต่างซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ ยุคแรก ยุคกลาง และยุคหลัง โดยรูปสลักในยุคแรกนั้นจะมีลักษณะยิ่งใหญ่ น่าเกรงขาม เรียบง่ายแต่มีพลัง แสดงออกด้วยอารมณ์ บริสุทธิ์ใสซื่อ ในขณะที่รูปสลักของยุคกลางกลับมีรายละเอียดมาก งานสลักประณีตบรรจง การ ประดับตกแต่งด้วยเครื่องทรงอลังการ ซึ่งสะท้อนศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ในสมัยราชวงศ์เหนือที่เต็มไปด้วยลวดลายงามวิจิตร ขณะเดียวกันก็โอ่อ่าโรฐาน ส่วนรูปสลักในยุคหลังนั้น ถึงแม้จะมีขนาด ค่อนข้างเล็ก แต่มีฝีมือการแกะสลักที่สามารถถ่ายทอดภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีความ สะอาดสะอ้ง และความรูปร่างหล่อเหลาได้อย่างแบบแผน ทั้งนี้รูปแบบการสลักหินเช่นนี้ยังถือเป็น แม่แบบของความงามทางศิลปะ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแถบภาคเหนือของจีนในเวลาต่อมา

ภาพที่ 23 ภาพภายในถ้ำผาหยุนกั๋ง

ภาพที่ 24 ภาพพระพุทธรูปประทับนั่ง ที่ถ้ำผาหยุนกั๋ง

ภาพที่ 25 รูปสลักภายนอกถ้ำผาหุยนกั้ง

รูปสลักองค์พระศรีงบนที่ได้รับการดูแลรักษาในสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ พระพักตร์กลมกลึงอิมเอิบ พระกรรณยาวคล้ายจรดพระอังสะ พระเนตรฉายแววเมตตา ห่มจีวรลวดลายประณีตบรรจง ท่วงท่า แข็งแกร่งเปี่ยมด้วยพลัง ผลงานที่เปรียบเสมือนเป็นเอกลักษณ์ของ ‘ศิลปะหุยนกั้ง’

ภาพที่ 26 พระพุทธรูปประทับนั่งถ้ำผาหุยนกั้ง

ภาพที่ 27 พระพุทธรูปประทับยืนที่ถ้ำผาหุยนกั้ง

ภาพที่ 28 รูปสลักภายนอกถ้ำหยุนกั๋งที่เจาะผนังเขาเป็นรูปพระพุทธรูป

รูปสลักที่ถ้ำผาหยุนกั๋งสะท้อนถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา และวิถีชีวิตในสังคมสมัยราชวงศ์เว่ยเหนือที่หาดูได้ยากอีกด้วย เช่น พระพุทธรูปประทับยืน ที่ กลางคูหาที่ 18 สูงราว 15 เมตร ห่มจีวรที่แกะสลักเป็นพระพุทธรูปพันองค์แลดูพลิ้วไหวและงดงามอย่างยิ่ง ในด้านศิลปะ ถ้ำผาหยุนกั๋งมีลักษณะพุทธศิลป์แบบจีนที่มีวิถีเจริญงอกงามมาจากพุทธศิลป์ของอินเดียและพุทธศิลป์ปะแถบเอเชียกลาง เป็นกระจกสะท้อนถึงกระบวนการสร้างประติมากรรมทางศาสนาพุทธที่ค่อยๆ แผ่ขยายเข้ามาสู่ประเทศจีน และสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตชาวจีนซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เคยปรากฏมาก่อน ด้วยเหตุนี้จึงพัฒนาขึ้นเป็นศิลปะเฉพาะตัวนามว่า "ศิลปะแบบหยุนกั๋ง" ซึ่งกลายมาเป็นจุดเปลี่ยนในเส้นทางการเจริญเติบโตของพุทธศิลป์ที่สำคัญในจีน และยังส่งอิทธิพลถึงงานศิลปะถ้ำในถิ่นต่างๆ ของประเทศด้วย อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะถ้ำแบบหยุนกั๋งเป็นจุดกำเนิดของรูปแบบงานศิลปะถ้ำเชื้อสายจีนโดยแท้

บทที่ 8

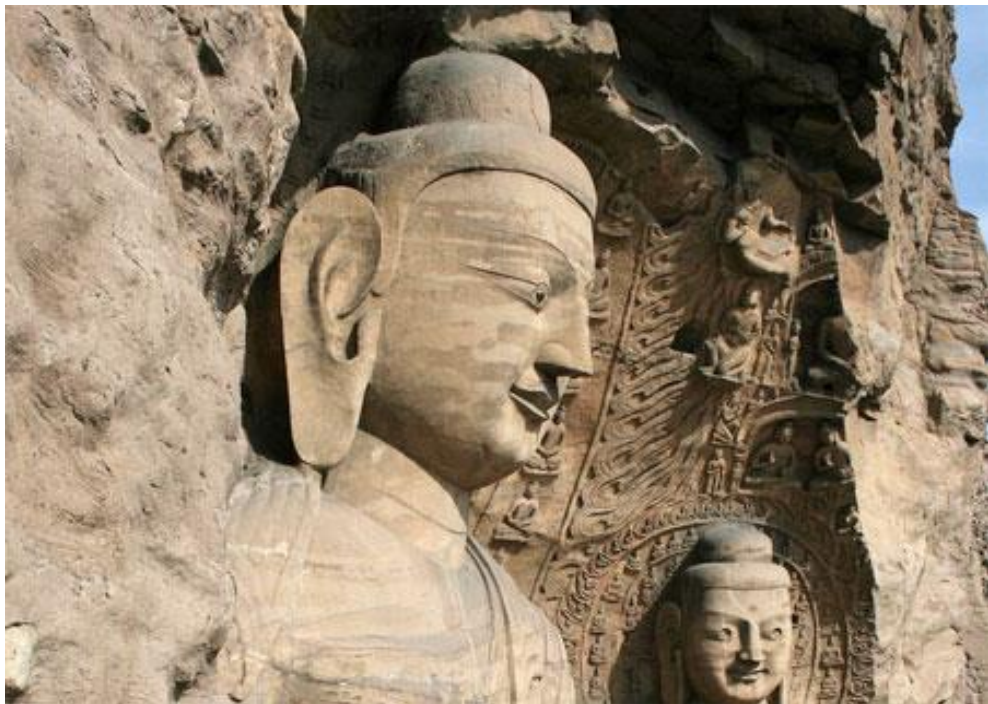
วิเคราะห์เปรียบเทียบพระพุทธรูปจีนในราชวงศ์เหนือใต้กับพระพุทธรูปอินเดีย

จากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาได้ชี้ให้เห็นถึงในเรื่องราวของลักษณะพระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ จากแหล่งอารยธรรมที่มีความสำคัญในการกำเนิดประติมากรรมทางพระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้เกิดเป็นข้อสันนิษฐานที่ว่า พระพุทธรูปในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ได้มีการรับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดียเนื่องประเทศจีนและประเทศอินเดียได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันจึงอาจเป็นเหตุให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปะอารยธรรมซึ่งกันและกัน อาจเป็นทั้งในด้านการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้าขาย หรือเป็นไปในด้านของการเดินทางข้ามประเทศมา สร้างสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามเพื่อความเป็นมิตรต่อกัน จึงได้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อารยธรรมต่างๆ รวมไปถึงศาสนา และศิลปะในแขนงต่างๆ จึงเป็นผลทำให้เกิดการเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการสร้างพระพุทธรูป ในรูปแบบที่มีการรับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดียในยุคเริ่มแรก และในเวลาต่อมาก็ได้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะพระพุทธรูปเพื่อให้เกิดความเป็นจีนมากขึ้น โดยข้อสันนิษฐานดังกล่าวสามารถให้เหตุผลโดยการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างพระพุทธรูปในราชวงศ์เหนือใต้ที่รับการทะนุบำรุงรักษาตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบันโดยยังคงสภาพไว้อย่างสมบูรณ์เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของพระพุทธรูปอย่างเด่นชัดที่มีการส่งต่ออิทธิพลระหว่างกันได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ รูปสลักของถ้ำผาขุนกัง ที่ได้รับการยกย่องว่าเปรียบเสมือนหนึ่งอัญมณีเม็ดงามที่ประดับประดับบนดินแดนแห่งนี้ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูป 11 องค์ โดยมีรูปสลักองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระประธานซึ่งเป็น สิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ในสมัยราชวงศ์เหนือใต้ที่เต็มไปด้วยลวดลายงามวิจิตร

ภาพที่29 พระพุทธรูปกลางถ้ำหยุนกั๋ง

ภาพที่ 30 ด้านข้างของพระพุทธรูปถ้ำผาหยุนกั๋ง

ภาพที่ 31 พระพุทธรูปถ้ำหยุนกั๋ง

ภาพที่ 32 รูปสลักพระอมิตตาพุทธถ้ำหุยนกั๋ง

ลักษณะประติมากรรมพระพุทธรูป กลางถ้ำผาหุยนกั๋งเป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ในพระอิริยาบถประทับนั่ง รูปสลักองค์พระครึ่งบนที่ได้รับการดูแลรักษาในสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ พระพักตร์กลมกลึง อิมเอิบไม่เรียว พระกรณยาวคล้ายจรดพระอังสะ ห่มจีวรลวดลายประณีตบรรจง ท่วงท่าแข็งแกร่ง เปี่ยมด้วยพลัง พระวรกายสง่างาม พระเกศาของพระพุทธรูป เป็นการเกล้าผมวนผมขึ้นไปในลักษณะของการมวยผมทรงสูงและพระเศียรไม่แสดงพระเกศา ลักษณะพระเนตรเป็นการเหลือบลงต่ำ เพื่อทอดมองสรรพสัตว์ด้วยพระเมตตากรุณา มีการลိ้มพระเนตรเต็มเบ้า และมีลักษณะการห่มจีวรแบบห่มคลุม จีวรมีลักษณะเป็นริ้วธรรมชาติมี พระโอษฐ์มีลักษณะอิมเอิบ พระนาสิกโด่ง พระขนงโก่ง เป็นผลงานที่เปรียบเสมือนเป็นเอกลักษณ์ของ “ศิลปะหุยนกั๋ง” จากข้อมูลที่ว่ามาข้างต้น พระพุทธรูปในถ้ำหุยนกั๋งได้มีลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกับพระพุทธรูปของประเทศอินเดียในสมัยศิลปะคันธาระโดยสามารถเห็นได้จากข้อมูลดังต่อไปนี้

ภาพที่ 33 พระพุทธรูปศิลปะคันธาระ

ภาพที่ 34 เศียรพระพุทธรูปศิลปะคันธาระ

ภาพที่ 35 พระพุทธรูปยืนแสดงอภัยมุทรา ศิลปะคันธาระ

จากภาพที่แสดงข้างต้นเป็นพระพุทธรูปในศิลปะคันธาระซึ่งเป็นพระพุทธรูปยุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนาเป็นศิลปะที่นิยมสร้างในสมัยพระเจ้าเมเนันเดอร์ และรัฐอินโด-กรีก ยุคต่อมา

ลักษณะพระพุทธรูปยืนแสดงอภัยมุทรา

เป็นพระพุทธรูปยืนแสดงอภัยมุทรา ในศิลปะคันธาระ อุษณีษะมีลักษณะเป็นมวยผม คล้ายการเกล้าผมขึ้นไปมัดเป็นมวยด้านบนบางครั้งก็มีการคาดเชือกด้านล่างมวยผมพระเกศาหยักศก พระเกศา ด้านหน้าได้มีจุดกำเนิดจุดเดียวกันโดยเริ่มจาก กึ่งกลางเหนือพระนลาฏ พระเนตรแสดงให้เห็นถึงการมองตรงโดยขอบพระเนตรยังเป็นการทำเป็นขอบที่มีลักษณะขอบตรง มีการล้อมพระเนตรไม่เต็มเข้า จมูกโค้งเป็นสันเหมือนลักษณะของชาวอินเดีย มีพระอุณาโลมเป็นหลุมลึกโดยอยู่กึ่งกลาง พระขนงระหว่างซ้ายขวา พระโอษฐ์อิมเอบแต่ดูเป็นธรรมชาติ ลักษณะพระพักตร์กลมอิมเอบ และเมื่อสังเกตพระพักตร์โดยรวมจะเห็นถึงเข้าพระเนตรที่มีลักษณะลึกลงไปเหมือนกับลักษณะใบหน้าของชาวอินเดีย มีศีรษะรูปกลมรอบพระเศียรโดยส่วนมากเป็นแผ่นกลมเรียบอิริยาบถการยืนมีลักษณะแบบ ตรีภังค์ โดยเป็นการยืนพักขาด้านใดด้านหนึ่ง และได้ทิ้งน้ำหนักลงอีกข้างหนึ่ง ซึ่งสังเกตจากลักษณะของพระพุทธรูปมีการหย่อนเข้าข้างซ้าย ส่วนของจีวรมีลักษณะจีวรแบบห่มคลุม เป็นริ้วธรรมชาติโดยให้อารมณ์ความรู้สึกจีวรแบบผ้าหนาปกคลุมทั่วพระวรกาย มีแผ่นหินเชื่อมข้อพระบาท มีฐานสลักเลียนแบบสถาปัตยกรรม

จากลักษณะของพระพุทธรูปที่กล่าวมาข้างต้นจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะตัวอย่างของพระพุทธรูปที่เกิดขึ้นในประเทศจีนสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้กับพระพุทธรูปของอินเดีย ในศิลปะคันธาระโดยลักษณะบางส่วนได้มีความเหมือนและคล้ายคลึงซึ่งกันและกันเช่นลักษณะของพระเศียรที่พระอุษณีษะแบบมวยผมทรงสูง ลักษณะพระพักตร์ที่กลมอิมเอบ ลักษณะพระเนตรที่มีการเหลือบตรงลึมตา แสดงถึงความเมตตากรุณา ลักษณะพระโอษฐ์ที่อิมเอบ ลักษณะจีวรที่เป็นริ้วธรรมชาติอยู่ทั่วทั้งองค์เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นการบ่งบอกถึงการสร้างพระพุทธรูปของจีนในสมัยราชวงศ์เหนือใต้ ได้มีการรับเอาอิทธิพลในด้านศิลปะการสร้างพระพุทธรูปมาจากประเทศอินเดียผ่านทางด้านความสัมพันธ์ในการติดต่อซึ่งกันและกันจนเป็นเหตุให้เกิดการแลกเปลี่ยน ศิลปะ ประเพณี อารยธรรมต่างๆ ซึ่งกันและกันด้วย

บทที่ 9

บทสรุป

ประเทศจีนถือเป็นแหล่งรวมอารยธรรมที่มีคุณค่าและมีสำคัญแห่งหนึ่งของโลกก็ว่าได้ โดยประเทศจีนมีอารยธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอยู่อย่างมาก และมีความหลากหลายในด้านอารยธรรมต่างๆที่สืบทอดกันต่อมาจากอดีตจวบจนถึงในปัจจุบัน เช่น ขนบธรรมเนียมและประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ แม้ว่าประเพณี วัฒนธรรม บางอย่างเป็นการรับอิทธิพลมาจากประเทศอื่นๆ แต่ก็ได้นำมาปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมและเข้ากับขนบธรรมเนียมของประเทศตนเองมากที่สุด เช่นการนับถือศาสนาพุทธของประชาชนชาวจีน ที่มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เดิมทีพระพุทธศาสนาในประเทศจีน ได้รับการเผยแผ่มาจากประเทศอินเดีย โดยผ่านทาง การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่นในด้าน ของการค้า การทูต ที่เข้ามาเจริญสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน จนได้มีการแลกเปลี่ยน ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งกันและกัน

ดังเช่น ในราชวงศ์เหนือใต้ได้เกิดการก่อสร้างสถานที่ทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญขึ้นอยู่หลายแห่ง โดยภายในพุทธสถาน มีพระพุทธรูปที่มีความงามในด้านประติมากรรม และมีคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาอย่างหาค่าไม่ได้ ดังตัวอย่างข้างต้นที่ผู้วิจัยนำข้อมูลมานำเสนอในการวิเคราะห์ โดยยกตัวอย่างพุทธสถานที่สำคัญ อาทิเช่น ถ้ำผาหยุนกัง รูปสลักที่ถ้ำผาหยุนกังนอกจากจะนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับมหรสพ ดนตรี เครื่องดนตรีโบราณ การละเล่น กายกรรมต่างๆในยุคโบราณ ซึ่งเป็นบันทึกที่สำคัญทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังสะท้อนถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา และวิถีชีวิตในสังคมสมัยราชวงศ์เว่ยเหนือที่หาดูได้ยากอีกด้วย เช่น พระพุทธรูปประทับยืนที่กลางคูหาที่ 18 สูงราว 15 เมตร ห่มจีวรที่แกะสลักเป็นพระพุทธรูปพันองค์แลดูพลิ้วไหวและงดงามอย่างยิ่ง ในด้านศิลปะถ้ำผาหยุนกังมีลักษณะพุทธศิลป์แบบจีนที่มีวิถีเจริญงอกงามมาจากพุทธศิลป์ ของอินเดีย และพุทธศิลป์แถบเอเชียกลาง เป็นกระจกสะท้อนถึงกระบวนการสร้างประติมากรรมทางศาสนาพุทธที่ค่อยๆแผ่ขยาย เข้ามาสู่ประเทศจีนและสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตชาวจีนซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เคยปรากฏมาก่อนด้วยเหตุนี้จึงพัฒนาขึ้นเป็นศิลปะพระพุทธรูปเฉพาะตัวนามว่า "ศิลปะแบบหยุนกัง" ซึ่งกลายมาเป็นจุดเปลี่ยนในเส้นทางการเจริญเติบโตของพุทธศิลป์ที่สำคัญในจีน

และยังส่งอิทธิพลถึงงานศิลปะถ้ำ ในถิ่นต่างๆของประเทศด้วย อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะพระพุทธรูปแบบหยุนกั๋งเป็นจุดกำเนิดของรูปแบบงานศิลปะพระพุทธรูปภายในถ้ำเชื้อสายจีน โดยแท้ จึงได้รับเลือกให้เข้าอยู่ในบัญชีรายชื่อมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมื่อปี 2001 งานศิลปะพระพุทธรูป ที่ปรากฏอยู่ทั่วถ้ำผาหยุนกั๋งงามวิจิตรด้วยฝีมือแกะสลักอันละเอียดลออ อีกด้านหนึ่งก็ เต็มไปด้วย มนต์ขลัง อลังการโอ่อ่าน่าเกรงขาม และยังสะท้อนถึงศิลปะและเทคนิคการสลักเสลา หินผาอันล้ำเลิศ ที่เจริญรุ่งเรืองและตกทอดมาจากต้นแบบในสมัยฉิน-ฮั่น นอกจากนี้ยังผสมผสาน ศิลปะคันธารของอินเดียมาไว้อย่างกลมกลืน นับเป็นงานศิลปะที่ควรค่าในการศึกษาทั้งในแง่ศิลปะ ศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

กำจร สุนพงษ์ศรี.(2548).ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนงค์ ทองประเสริฐ.(2508).พุทธศาสนาในประวัติศาสตร์จีน. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2525).ประเทศจีน กับพระพุทธศาสนา (ฝ่ายมหายาน).กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เชษฐ ติงสฤษูชลี.(2554).พระพุทธรูปอินเดีย.กรุงเทพมหานคร:เมืองโบราณ

ไฉซากู อิคเคะ.(2534).บุปผาแห่งพุทธธรรมจีน.กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย

บุญมี แทนแก้ว.(2548).พระพุทธศาสนาในเอเชีย (เน้นด้านอารยธรรม).กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา . ม.ป.ป. หนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย . ม.ป.ท

เพ็ชรี สุมิตรระ. (2516).ประมวลความรู้ศิลปะตะวันตก(ประวัติอารยธรรมจีน). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พื้น ดอกบัว.(2534).ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ในนานาประเทศ.กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาคาร

สุชาติ หงษา.(2549).ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจากอดีต สู่ปัจจุบัน.กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศสกุล. (2547).พระพุทธรูปอินเดียและความรู้ใหม่เกี่ยวกับโบราณคดีจีน.
กรุงเทพมหานคร:กรมศิลปากร

เสถียร โปธินันทะ.(2513).พระพุทธรูปในเอเชียกลาง.(พิมพ์ครั้งที่ 3).กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยพุทธศาสนา

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กษิภณ แก้วคุ้มภัย. (2012). ประวัติศาสตร์จีน

[online]. เข้าถึงเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงจาก:

<http://www.samkokview.com/webboard/viewtopic.php?f=20&t=184&start=12>

จุง เซอร์ปาร์ค. (2014). ลำดับราชวงศ์กษัตริย์ในประวัติศาสตร์จีน (เส้นทางสายไหมสมัยโบราณของจีน) [online]. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงจาก:

<http://thai.cri.cn/chinaabc/chapter20/chapter200301.htm>

ทองเกษม.(2011). ประวัติศาสตร์จีน

[online]. เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงจาก:

<http://writer.dek-d.com/thongkasem/story/viewlongc.php?id=914299&chapter=1>

La-Vie-En-Rose .(2007). เส้นทางสายไหม ความสวยงามทางภูมิประเทศและประวัติศาสตร์ที่เดินไปพร้อมกับวัฒนธรรม. [online]. เข้าถึงเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงจาก:

<http://www.oknation.net/blog/Naphat-Napoleon/2007/08/30/entry-1>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ - สกุล	นางสาวกวิณา ทรัพย์เหยี่ยว
ที่อยู่	35 ถนนแสงชูโต 4 ตำบล บ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 70110
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาที่ โรงเรียนนารีนวม จังหวัดราชบุรี